

645
1966.

საქართველოს კულტურა

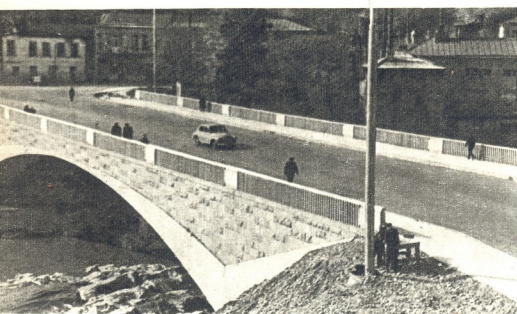
თბილისი
№ 2 1966 წ.

იზრდება და ღამაზდება გორი, ქართლის გული. მას უკანასკნელ ხანს შეემატა 120-ადგილიანი ბავშვთა საავადმყოფო და ფეიქართა 48 ბინიანი საცხოვრებელი სახლი.

თბილისის მეტროპოლიტენი. სადგური „რუსთაველი“.

ახალი, შეხანიშვაი სარქარაი მიიღეს შარშან ქალაქ ქუთაისის მშრომელებმა—მდინარე რიონზე აშენდა ღამაზი, სათვალავი მე-3 ხილი.

ქალაქ რუსთავის ცენტრალურ გამზირზე წამოიჭია ღამაზი შენობა — კავშირგაბმულობის რუსთავის საქალაქო კვანძი. მის სიჩრველ სართულზე ფოსტა და 8 საქალაქთაშორისო სალაპარაკო ჩიხურია მოთავსებული მეორე სართული დათმობილი აქვს ტელეგრაფს, სატელეფონო ქსელის კროსს, საქალაქთაშორისო კომუტატორებს, ფოტოტელეგრაფს. მესამე სართულზე 10 ათასი წამარისათვის გათვალისწინებული აქვთ რადიოკვანძები.

გეოგრაფიკული ქვესტორია

მდგრად დგანს გეოლოგები. მათ არ აოცდება თანამედროვე მიწაზე ტექნიკა, არც გიგანტურის თავაწყვეტილი დღეობი უფროსობით ძილს, გალამის მომწველი ვეფხვით რომ აწყდება თავის კალაპიტს, უფთხება, გაქცევს ლამობს.

თუ შეიძლება მდინარე კაცად წარმოვიდგინოთ, მაშინ ენერჯი ახალგაზრდად წარმოვიდგებოდა, და რომ იცოდეს ამ ჰაბუკმა მდინარემ, მისი დამორჩილება სწორედ ახალგაზრდებს გადუწყვეტიათ.

აშენებენ ენერჯისებს. ბუნების სიდიადე და მძლავრი ტექნიკა; ირო ძალა და ორი შერქინება; შიები, გიანტი მანქანები და ადამიანები; ძლიერი ენერჯი და ჩვენი მშენებელი ახალგაზრდობა.

სვანეთის შიებიდან შავ ზღვამდე, ას კილომეტრზე გაბიშული სამშენებლო უბნები. ჰიდროელექტროსადგომი იწყება მთის სოფელ ჯავარში. შინდება კამაალი, რომლის სიმაღლე 300 მეტრია და ეს იქნება მსოფლიოში ყველაზე უნიკალური და უმაღლესი კამაალი. შეიქმნება წყალსაცავი, მისი ტევადობა ერთნახევარ მილიარდ კუბურ მეტრზე მეტ იქნება, სიგრძით 35 კილომეტრი. საბერძნეთთან, მიწის ქვეშ, აშენდება ჰიდროელექტროსადგომის შენობა რომლის სიმაღლე 15-სართულიან სახლს გაუტოლდება. აშენდებავე დაქსი ტურბინი. თითოეულის სიმაღლეა წინასწარი მონაცემებით 237 ათასი კილოვატი საათია. წყალი, რომელიც თევსმეტეოლოგებთან გვირახს გაივლის, ამ ტურბინებს ააშენებენ. ენერჯისების მარტო ერთი კომპლექსის სიმაღლეზე უწრო მეტი იქნება, ვიდრე ლაქანურსების და ბრანქების ჰიდროელექტროსადგურების ყველა აგრეგატის ერთად.

ენერჯი აშენებს ტექნიკა. ოთხ ძირითად სამართავლოში: კამაალშენის, გვირაბშენის, ძალიან კვანძის, ვარდნილი ჰესის და სხვა დამხმარე სამმართველოებში გაშლილია წინასწარი სამუშაოები: გასკავი შესანიშნავი მოსაფლავებელი და საბაგირო გზები სვანეთის შიებში; ანგრევენ და აფეთქებენ პიტლო კლდეებს; აშობენ გრავული ჭაობებს; აშენებენ ცემენტის ქარხნებს და დაბებს. სულ უნდა აშენდეს 15 კვილომეტრის მანძილზე. დიდიდან საღამოებზე შესვენებებიც გუგუნებენ ოდამუშებორიანი ვიგანტი მანქანები, მოსიარულე გეოგეგმებლები.

ჯავარ ქველარ ცნობენ მესტიიდან ჩამოსული სვანები. პველი სოფელი ფერდობზე დარჩა, ახალი მაღალი შენიბებითა და ლამაზი მოსაფლავებული კუბებით დამშვენდა. აქა კამაალშენის სამმართველო, ამიტომ საქმიანი ფუსფუსი და ხმაური გვიანობამდე არ წყდება. ჯავარი უკვე რკინიგზით დაკავშირებს ზუღედებს. ივლის მატარებელი, რომელიც მშენებლობას ცემენტს მიაწვდის. მართალია, მშენდება ცემენტის ქარხანა, მაგრამ კამაალი მიითხოვს კოლოსალური რაოდენობის მასალას.

ლაღუმები სვდება და მისი ხმაური ღია ფანჯრებიდან ოთახში იტრება. „ენერჯიკამაალშენის“ შიავარი ინჟინრის ნოდარ ეშვარიას სამუშაო კაბინტში ამ დროს მუშაობენ. გენერალური გეგმები, რუკები, უშნავი ნახაზები. ახალგაზრდაა, მაგრამ დიდი პრაქტიკული გამოცდილების ინჟინერია ნოდარი.

კამაალის სამშენებლო უბნის კომპანირულ ორგანიზაციას ვალა ეურავლიოვა უძღვება. იაკტაა და ჯავარი, რა შორსაა ერთმანეთისგან! ვალა იქ ზეპირად იცის ყველა კომპანირულის ვინაობა, საქმიანობა. ისიც იცის, რომ რასესულიკის ყველა კუბიდან არიან ჩამოსული მშენებლობაზე, რომ საქართველოს კომპანირული უწყებს მათ შუფობას.

ლაღუმები ხმაური კომპანირულთა ოთახამდე აჩუქებს, მაგრამ იქ აღარმანა. მდივანი ტექნიკური განყოფილებაში ნახაბებს მარტრატებს, მისი მოადგილე ანზორ კოჩრავია კამაალში ერთიება პიტაბლებს. სამთო ისტატია და კარგი აფტორიტეტი მოუხვევია.

მიხვდა კერესლიემ ინსტრუქტი რომ დაამთავრა, ენერჯისების მშენებლობა იმ წელს დაიწყო. ის თქმა უნდა, ახალბუდა ინჟინრისათვის იქ მუშაობა დიდი პირველი სწავლის ნიშნავდა და მიხვებოდა ჯავარს მიაშურა. მარტრედილ და დინენეს და დიდი საქმის გაკეთება დაავალეს. გვირაბი უნდა გაეცინა ორივე მხრიდან. ზემოა თუ ცოდუნდა გაუმართლავა. გვირაბის შერეგებისას სხვაობა მოლოდენ შილომეტრი აღმოჩნდა. ასეთი გაბარჯება, არც ისე ხშირია გვირაბების მშენებლობის ისტორიაში. ახლა მიხვდი კერესლიემ მიაგარი მარტრედილს.

ენერჯისების გვირაბებს მანქანები აპირკეთებენ. საჭირია გამძლე და რკინასაბით მშენებლები

ბეტონი. ამ საქმეს ინჟინერ ნაწილ გოცაძის წინამძღობობით ჭალები უძღვებიან. ლაბორატორიაში მოწმდება სილისა და ცემენტის არჯვის ნორმები.

საცემორებელი სახლის ხარაბობიდან მხიარული სიცილი და სიმღერა ისმის. ირინა და რინა მღერის. ირინა ოფინაიოვა მღვდავია, რინა ბელუსოვა მუხამბაძე, ისინი კულტახალის წამყვანი სოლისტები არიან.

შრომის შემდეგ კარგია დასვენება და გართობა. საღამოებს საკუთარი ძალებით მართავენ მშენებლები. კულტახალის დირექტორი ელვუჯა კოსაშვილი გამოცდილი მუშაკია. დარბაზების სიმკურდროვსა და გემოვნებით მოწყობასაც უფერია. სიმღერისა და ცეკვის წრეებს მისი მეუღლე ლუბა ქოსაშვილი ხელმძღვანელობს, ბიბლიოთეკასთან არსებული ოლიტრატურულ წრეს კი — მერი შალამბერიძე. მერის ოჯახში მშენებელთა ოჯახების წევრია. მისი ქმარი, ვაჟა შალამბერიძე, გვირაბმშენებელია. მშენებელი ჯავარის მშენებელთა სკოლაში სწავლობენ.

ანდრო შალამბედი სპორტის ენთუზიასტია. მისი მიღწევია, რომ „ენერჯიკამაალშენის“ სპორტული საზოგადოება „განთიადენ“ ხშირად მართავს თავის მოდელზე სანატორიუმ შეჯიბრებებს. სპორტად ახალირზე ერთმანეთს ხედავან უფროსი და ხალხი თათბის მუშები, ჭალთა ფრენუქროთის გუნდი ვაფთა გუნდს ვიჯობებს.

გაღის რაიოშია სოფელი საბერძო, რომელსაც კამაალა მდინარე ერისწყალი ჩამოედის. გულუბია იგი და ბევრი კალმაში იცის. ყველა მოსალის კარზე ჩამოედის და ის მიემუშება შავი ზღვისკენ, ამიტომ ხალხს ერისწყალი მუერქმევი. ახლა მის მარცხენა ნაპირზე გვირაბი გასკავთ და მერე აშენდება 80-მეტრიათი სიმაღლის კამაალი.

საბერძოში ძალიან კვანძის სამმართველოა, რომელსაც ცნობობი სამთოელი აკაკი ცნობილაქ ხელმძღვანელობს.

ტვიბულისა და შრომის მაღარობები, სამგორის სარწყავი სისტემა, ლაკანური, ტრარალუგი და ახლა მის შრომით ბიგრაფიას შეემატა ენერჯი.

• • •

კომპიუტერი მშენებლობა ინტერნაციონალურიცაა. ოცდათერთმეტი ეროვნების წარმომადგენელი აშენებს ამ გრანდიოზულ ელექტროსადგურს. შენდება ენგურისი, შენდება, რომ მივიღოთ მეტი ელექტროენერჯია.

ენგურის დაგუბების შემდეგ გაჩნდება ახალი ტბა, იმ მოვებით შემოჯარული, მდუმარედ რომ იდგნენ და არ აოცებდათ თანამედროვე მძლავრი ტექნიკა, არც გიყი ენგურის თავაწყვეტილი ღმერთი უფროსობდათ ძილს...

ახლა მივბი ქედს მოიხრიაან მეოცე საუკუნის წინაშე და მათ გააოცებთ ნიონის შუქებით განათებული ულამაზესი ტბა. გოლიათები ზვიადად შეირხვევიან, ატეკუნდებიან ძლიერად და კვლავ გაისმება ენგურისა და სვანეთის მოვების ეხო, ენგურისა და ახალგაზრდობის გამარჯვების გამოძახილი.

იჩმა ჩოფიაგაშვილი

ფოტო. ა. უფუნიანი და ლ. ნაკიაგაშვილი

სიღან მოწყვასილი ვაკსკვლავები

— გზა მწვიდობისა — ავილებს მფრინავს აეროდრომი.

მფრინავი ქალია.
მფრინავი ქართველია.

მას ორბრავიანი სამეზაფრო თვითმფრინავი მიჰყავს სინფერაპოლიდან მოსკოვისაკენ.

— რუსიკო, — მიჰყვება ხმა მფრინავს.
— რუსიკო, — მისდევს ძაბილი ცის სი-

ლურჯებზე აქ კი, როცა ფრთებს დაჯერებულად ზღის რტინს ფრანველი, ის წუცებს კავშირს მიწასთან და თავის სამეფოში მიწიდან გამოყოფილი ხმები ავიწყდება.

ველები იწვევენ მასში გასაოცარ მღვდვარებას. ცაში 22 წლის ქალიშვილს, მოსკოვის სამოქალაქო ავიაციის პირველი რაზმის პილოტის, რუსიკო ფორდნაის გამოჩენისას ტრანსალტზე ჩასაფრებულ ჯარისკაცებივით ფხვნი დგებიან ქალაქები და მორიდებულად შორეულ საღამოს აძღვვენ ცის მკერბობებს.

— რუსიკო, ერთი ქალი ხარ დღეს თვითმფრინავში, — ამბობს პირველი პილოტი.

— რუსიკო, მგზავრებში ერთი ქალიც არ არის, — თიანხმება ბორტმექანიკოსი.

— რა გინდათ ამით სიქაით? — თვალებით კითხულობს რუსიკო და გრძნობს, რომ მფრინავს მასთან ლაპარაკი უხარიათ.

ქაერი მახვილდება გრძნობები და ძლიერია სიყვარული. ქაერი მფრინავების მშობა ძღვეს უამინდობას, თვითმფრინავის ღალატს, მარცხს.

თვითმფრინავი მიდის გულდაჯერებულად, და სამეულს, რომელიც გვიანეს შეადგენს, ოთხმეტრი ადამიანის ბედი აპარია, ერთმანეთის ბედი აპარია, საყუარია ბედიც აპარია.

ზაპორიევიმ დაეშვა თვითმფრინავი. მერე გზა გაანგრძობ და სარკოვი შესივნა. ორიოლმა უარი უთარა და მდგმავს. ეს იყო უჩვეულო ამბავი. რუსიკოს პირველად უნებებოდა ორიოლის აეროპორტი მიღებაზე და უარს.

გადამყავს, გზა ერთმუდგობდა მოსკოვისაკენ. ეს გზა უნდა დეფარულიყო ღამით, წვიმიან ამინდში, ტვიცნიერ ნისლიში, უმთავარი, უგარსკვლავებო ცაზე.

მგზავრები მუშმოდუნენ, არ ელოდენენ ღამით მგზავრობას.

თვითმფრინავი მიდიოდა გულდაჯერებულად. თითო-თითოდ ანოუს სახლებსა სინათლებები.

ვაიბა ვარსკვლავების ქველი დედამიწაზე. ღამე ქვემოდა გაანათეს ამ ვარსკვლავებმა.

თვითმფრინავი მიდიოდა ვარსკვლავების ზემოთ, უგარსკვლავებო ცაზე.

სამეფოები დაბლა ენოთ ათასი ვარსკვლავი, მუდგე ისინი გაუკრდენენ შორს, დარჩა ერთი, ისიც გაუჩინარდა.

სამეფოები დაბლა ადარ იყო სახლები.

ღამემ აიტყვა თვითმფრინავი, დამწყვა ფრთებზე და ჩაქვია.

1937 წელია. საავიაციო ტექნიკა არ ანებებრებს მფრინავს, ორბრავიანი მანქანის შვ-89-ის ძრავა მუშაობს წყლის გაციფებით. ამისთვის სპეციალური რადიატორი ჩამოდის დაბლა, ცივდება, ადის ჴვევით და აციებს წყალს. ეს მოთხოვის პილოტისაკენ რაეულ მიმართობებს, ძალას, სინეფლას ისიც, რომ დედამიწის ვერ უგავმფრინებიან რადიით.

მათ არ ელოდება მოსკოვის აეროდრომი და მაინც მიდინ. მოსკოვის აეროდრომა მათ არ ზედგზა განათებული და მაინც ემგებინან. თვითმფრინავი კარავს სინათლებს, ჩაზოლის 300 მეტრზე, 100-ზე, 50-ზე; ერთადერთი შექურა ნისლიშ ფანტაგეს სხივებს და იმდეს არ იძლევა.

ნუთუ შეიძლება არ დაეწეოს და სადღეობონ?

ამს ენებს ავიაჯერებს ზუგდიდში, სადაც რუსუდანის ანობობლები ცხოვრობენ. მათ ზოხ ნახეს, როგორ გადაატარა ქალაქის თავზე თვითმფრინავი რუსიკომ.

ამს ვერ დაიჯერებს თბილისის აეროკლების მკაცრი ინსტრუქტორი გომეზიანის. რომელსაც ასსოგს, რომ პირველი დამოუკიდებელი გაფრენისას რუსიკოს 300 მეტრის სინათლებზე მოულოდუნედა გაუერდა მოტორი. მაშინ ინსტრუქტორის სუნთქვა შექურა და თვალს ვერ აშორებდა თვითმფრინავს. ქაერიმ დამწყები მფრინავი ქაედაც. ქალიშვილმა დაიპირიოლა თვითმფრინავი და პლანირებით იწყო დამწყვა.

ამს ვერ დაიჯერებს საბჭოთა კავშირის გზირი მაიარი იუზამევი, რომელმაც მოსკოვში გამოსცადა რუსიკო, მათთან ერთად იფრინა ორადილიან პ-5-ში და „ფრიალი“ დაეწერა.

აქლა კი ღამეში დაჯარელები დაეძებენ დასაჯდომს და ნელნელა ემგებინან თავიანთი სამეფოდან.

რუსიკოს ხელები ჩაფრენია მტურფალს. ამ ხელებში მარებიდან გადმოდის უნაზმარხი ძალია. ზოგს ჩიობს, რომ 22 წლის კონიშოლეს ხელები აქვს მხოლოდ საალორსოდ. რუსიკოს ხელები რამდენიმე სიციცელს უფრინობილდება. ხელებმა რომ უღალატოს, ყველა და ყველაფერიან ერთად წაიშლება ის, რაც მფრინავი ქალის 22 წელში ჩაეტია. გაქრება მისი ცხოვრების ის ღამისა შესავალი, რომელიც ამ ხელებმა ქაერიმ ფრენით უნდა გააგრძელებო...

...ზუგდიდელი გოგო აიყოლია ავიაციავ ღიქრმა, პირველი საბჭოთა მფრინავი ქალის ნადგედა სუბროკოვის ზღაპრულმა თავდადასავალმა. თბილისის კონსერვატორიის სტუდენტი რუსუდენი ეორანდა ნიკოლევის საეყარული მუსიკის საეყაროს და გრძნობს, რომ რაეაც უკურო მეტად უკუარსის მიდის ელექტროტექნიკოსად რიონქანსუ. როცა მწყობრში ჩადგა ელსადეური, იგი უფის თბილისის სატრანსპორტო ინსტიტუტში მისი ცხოვრება

მანინ არ არის სახე და თბილისის სასაქონო კლუბში სწავლობს ფრენას. 1935 წელს ის პირველი ქართველი მფრინავი ქალია. 1936 წელს მას, აეროკლუბის ინსტრუქტორს, აჯილდოებენ მისი კოშიტო წითელი ვარსკვლავის ორდენით.

ასეთი ბიოგრაფია არ შეიძლება შეწყდეს. როგორც მირაჯი, თვალწინ დგება დღის შუქით განათებული ავიაფრენები. ჰაიდანდაც მოდის მუსიკალური ფრანს ჩაიკოვსკის პირველი კონცერტიანი. მისკეთის მუსიკალურ დარბაზებში არც ერთ კონცერტს არ აკლდება რუსუდანი. ეს დარბაზიანაა გამოყოფილი ხმები.

იქნებ სჯობდა ყოფილიყო მუსიკოსი?
— არა!

და მირაჯი გრება. ტკვიანიფერ ნილსონ თვით... მფრინავი ერთადერთი ვარსკვლავია. ის ნელნელა უახლოვდება მიწას და ფრთხილად ჯდება.

— შეეცდითა მისი ქვეყნის ცა. ომმა ცეცხლი დაანთო ცაზე. ამ ცეცხლში აფრინდნენ მისი საყვარელი ხმები. დღებიც გაფრინდნენ მტერიან შესაძლებლად. რუსეთი ფორდინია არ გაუშვას ფრინოვნი.

ომმა სხვა ტკივილებიც მოუტანა. მან დაკარგა ოცნება ნადგვლა სუპეროკეანათან ერთად შორეულ გადაფრენებზე, მან შეწყვიტა ფიქრი სამხედრო-სასაქონო აკადემიაზე.

ომმა ზურგში მოითხოვა მისი სამსახური. ეს არ იყო პატარა საქმე. მაგრამ რუსიკოს ის, რასაც

აკეთებდა, პატარად უჩვენებოდა. ყოველგვარ ამინდში მას გადასაკვდა ფრინოვნიც გასაუზანი სამხედრო ნაწილები, მოახდინა უმაგალითო გადაფრენა კასპიის ზღაზე მსუბუქმტორიანი სამაორტო თვითმფრინავით. მან იტყვიანა კავკასიის თოვებში, როცა თვითმფრინავმა უარი იქცა სამსახურზე და რუსუდანიანა უნებლად დასვა მანქანა. და ვაგაცომა იყო მისი გაფრენის ყოველი დღე, ყოველი საათი. მირაჯიდა გამანადგურებლებს, მირაჯიდა, რატკეტულ თვითმფრინავებს, მანინ ვერა, რომ ვაგაცომა ომში ჩანს. რუსუდანიანა სწავრდნენ ლტქებს, რუსუდანიანა მღეროდნენ, რუსუდანიანი იზიზღებოდნენ.

ომმა მოუტანა დარდი ფრინოვნიც წასულებზე, ომმა მოუტანა მოგონება ძირსდაუშვებელ მფრინავებზე. ომმა მას ზურგში მოსთხოვა სამსახური, მაგრამ ომი რუსუდანიანი გარეშე არ მოეგიათ ჩვენს მფრინავებს.

ორმოცდაათი წლისაა. 30 წელია, რაც პაერში ფრინავს. შემოირა ორი გატაცება — მუსიკა და ფრენა. პირველს მისი ქალიშვილი, კონსტანტინა, რიის სტუდენტო ცისანა რამიშვილი აესებს. მეორეს ჯერ თავს ვერ ანებებს და თბილისის სასაქონო სპორტულ კლუბში პლანებით ფრენას ასწავლის ახალგაზრდებს.

მან პაერში გაატარა წ ათისი საათი, დაიპყრო მილიონი კილომეტრამდე სივრცე, მიიღო „სამხატრო ნიშნის“ ორდენი, ეფლდები, ნიშანი „უკავარი ფრენისათვის“, კომუნისტური შრომის და მკურნელის წოდება.

მაგრამ მანინ, რომ შეიძლებაღეს, ყველაფერზე იტყვია უარს, თავიდან დაიწყება მფრინავის ცხოვრებას, კვლავ იყო წლის ასაკიდან, და თავიან იტყვია იმ სიტყვებს, მისკეთში პირველად ჩასლისის რომ უთხრა იქნურ კორესპონდენტს: „მისამოგინებს ფრენა სწორ სივრცეებზე, როცა ვერ ვერებდა მთებს და როცა ვერებდა თოვლზე თბილაშერბითი“.

და კიდევ საამოგინებს დედამიწიდან მაღლა ცქრა. ციდან სურს დაიჭიროს ნაცისი ხმები. განსაკუთრებით უყვარს ლაზე, გინდ იყოს ვარსკვლავებიანი ცა, გინდ უვარსკვლავო... და მანინ რაიმე წყდებიან რომ ვარსკვლავები — თვითმფრინავები.

პაერში, და კიდევ საამოგინებს 30-2, რ-5, პრ-5, სტ-3, მს-89, იაგ-6, იაგ-12, ლი-2, ტუ-1, უტ-2, უტ-4, იაგ-11, იაგ-9, სპტფაიერ-9, რ-17...

რომლებიც უტარებია!
რომლებიც სწვეტება ციდან და უწეება დედამიწისკენ!

ლ. ი. პაპანაძე

დღის მსევლი

იმ დღეს ჩემს პატარა გიას სიხვე ჰქონდა. ძლიერ შევფიქვითი და ექვითი ვიხმეთ მოუთმენლად ველოდით მის მოსვლას. ზარის ხმა და მე კარგბთან გაჩნდი. — ექვითი ლილი ბაბუხადია, — გამეცნო კვლი და ღიმილით გაემართა ბავშვის საწოლისაკენ; ბავშვი მოფრეხა, დაეცვია, გაისინა, წამლები გამოუწერა, მე რჩევა-დარიგება მომცა და დამაწყნარა:

— ნუ ღელავი, საწიმი არაფერია.

მეორე-მესამე დღესაც გამოვძახებლად გვესტუმრა, მეოთხე დღეს ექვითი მოვიდა და მითხრა: ექვითმა მოთხოვა ბავშვის მდგომარეობა გამეცნო. ალბათ, ბერის ახსოს ის დღე, როცაც დიღმის ველზე პირველად განინდა ექსკავატორები, ბუღდღურები და ახალი საცხოვრებელი მასივის მშენებლობა დაიწყო. ემატებოდა სახლი სახლს, ქუჩა-ქუჩას, ჰადარი ჰადარს და აიგის მიღამა ბავშვების ერთადერთი, მაგრამ ახალდასახლებულ უბანს ჰქონდა სიმრევები სამედიცინო მომსახურების თვალსაზრისით. ტახამი, უკუობა, ქუჩების სიმრეულ აწმუნებლად ავადმყოფებთან მისვლას, მასივის კორპუსები კი გაანატრული იყო ვრცელ ტერიტორიაზე. ამიტომ მოვიდნებულ ექვითი დღემოდნენ რაც შეიძლება მაღლ სახულებდენ აქედან.

1962 წლის მაისში, როცა დიღმის მასივის სამედიცინო პუნქტში ექვითი ლილი ბაბუხადია მოვიდა, აქ 800-მდე ბავშვი იყო. პუნქტს ჰქონდა ეკრი

ოთახი და ჰყავდა ერთნახევარი ექვითი საშტატო განაკვეთით. ლილი იყო პირველი, თერაპევტი, პედიატრიც და დადიოდა დილიდან დაღამებამდე მასივის უზარმაზარ ტერიტორიაზე. მისი ავტორიტეტი თანდათან იზრდებოდა, რასაც ხელს უწყობდა დიდი ადამიანრობა. ამის მავალითები უმარაია: მუხუზე ვარტალის მეთერთმეტე კორპუსში მცხოვრებ მიზანდრეგ ბავშვის შეტყნის დღეს ტრალეკულად დაღვლა მუელზე, საჭირო გახდა მელოტირე ჰელის დროზე ადრე გამოწერა საშრობარის სახლიდან. დედას ჯავრისაგან რამე გამზობოდა, საჭირო იყო ბავშვის სიცოცხლის შენარუნება; ექვითი ბაბუხადია მათე დღევებს ახალმოზითან ატარებდა.

გულსმხიერი დამოკიდებულებისათვის მას მადლიერი ბერი ჰყავს. ყველა მათი ჩამოთვლა შეუძლებელიც არის.

დიღმის მასივი ბავშვები თანდათან მრავლდებან. მასივის საექიმო პუნქტს მეორე ექვითი მოეღინა. დღეს აქ 4000 ბავშვი, აქვთ საშობაზიანი პუნქტს. სამედიცინო პერსონალის პასუხისმგებლობა უფრო გაიზარდა. ლილი ამჟამად განყოფილების მთავარი ექვითია. მისი დიდი სურვილია, რომ დიღმის მასივი გაიხსნას პოლიკლინიკა-ლაბორატორია განყოფილებით.

წალი ახალღიანი

პაგია ხომ ახი ვახ

მ ო თ ბ რ ო ჯ ა

მატყარი ლ. შენგელია

მატყარების უცვარმა შევივლებამ შეჯართო ბიჭი. ბორბლებს ჯერ სა-სიღვროდ სხები არც კი შეეყოი და ის უკვე ფანჯარასთან იდგა. შორს, შოთს კალთებზე, უნაბისფერს ლილისფერი გზროდა თავგამოდებით. მტყარის-პირა ველებს სლამოს იდუმალი სასოვლი მარამის პირაპარკავითი ნელ-ნელა ვფინებდა გულზე. ფრთა ესოდნენ სინარველ და სითამაშე ჯერ არსად ენახა ბიჭს. ან სხვა რა ენახა?

პირველად გამოსცდა ველებგანირ სოფლის საზღვრებს და მასწინვე აქეთ წამოვიდა, საითაც სისხლი ეძახდა, გული ეწროდა.

ახლა აღარც კი სჯეროდა, მხოლოდ ორი დღე რომ გავიდა მას შემდეგ, რაც დედის თვალეში აციაგებულ ცრემლებს ზურგი შეაქვია.

— სადგურებში არ ჩამოხიდე, შეილო, არსად დარჩე. ნურც ვაგონებში ივლი. ჩახვდა თუ არა, დევემა გამოიხეზავენ. შემატყობინე, როგორ იმეზა-ვრებ, ან დაფუძვლები თუ არა. პირველად გიცივლებ და ძალიან ვეღვა. — დედამ თვალზე მომდგარი ცრემლი თავსაფრის ბოლოებით მოიწმინდა მა-ლულად. ბიჭმა შეაწინა და აიღოწა:

- რა გატყობს, პატარა ახლა ვარ?
- ჩემთვის მუდამ პატარა ხარ.
- ორი რომ მაიკლებდე, მაშინ რაღას იზამდი?
- დემრთმა დამიფაროს. ერთმა ომმა რა ხეირი დამაპარა, რომ... — სი-ტყავა ვეღარ დამათყარა, შეილის მყერს აფარა და ატარდა. ბიჭი გაბარხდა, „კარგი ერთიო!“, — ჩაბურტყუნა ამრეზილმა და ისე გაიხედა-გამოიხედა ვარ-შემო, თითქოს მთელ ქვეყანას მის სასურებლად მივსალა. მერე უკვე გა-მოვიცალა დედას და ვაგონის კიბეები ისე სწრაფად აირბინა, ფეხის წვერებ-ზე აწეულ ქალს ბავეჯე შეაჩრა კიცნა.

გულმა ვეღარ მოუთინა და, როცა მატყარებელი დაიძრა, ფანჯრიდან გა-ხედა ბაქანზე დარჩენილს. შეწუხებულმა ქალმა ღიმილი დაიწერა სახეზე; ჯერ ხელი დაქვია, მერე ფანჯარასთან მიიბრინა და — თუნდაც შემხედვარმა დაიფიანოს და მატყარებელი დიდხანს გაჩერდეს, ზღვაში ჩასვლა არ გაე-დლო — დაქვია.

გაბუტულმა ბიჭმა მასწინვე ზურგი შეუბრუნა, მაგრამ ფანჯარას აღარ მო-შორებია.

აღარ მოშორებია, სანამ თვლით არ დალია უკრაინის თვალუწვევხელი ველები და ტრამალები, სანამ ვეებერთელა შოთის ლაბირინთში პაწაწინა მდინარემ ევა არ გაუვლილა ვემაპიეთი მქმნევა მატყარებულს.

შოთი კიონხა და ნახატებზე ენახა მხოლოდ. და ვიდრე ამ გოლიათების ხვეულებში ივლაკებოდა რყინიფხა, თავი პატარად და დამაჯერლად ტყვეუ-ბოდა. მაგრამ როგორც კი გამოსცდა და შორიდან შეხედა, გაოცდა მათი სი-დიადითა და სიფარხანოსით.

გაასინდა დასადე წაკითხილი: ათი წლის წინ დაწყებული „დემონი“ ამ ბუმბერაზებმა რომ დაამთავრებინეს ლტინობტოეს. „არც გასაკვირიაო“, დასკვნა გულმოწყალებ და მასწინვე მზის სხივებში ნებივრად მიზანავე ზღვის სიღრუჯემ მიიტაცა თვალთ.

პოდა ახლა, როცა მტყარისპირა ველებს უკრაინის უნაპირო მინდვრებს ადარებდა, ისევ დედის დანისილული თვალები გაახსენდა რატომცა.

მცეთათში ღამე დახვდა მასპინძლად. ელმაღლის თვალები ბრდღვლილი აფრთხობდა სინწუნეს. ვიღაცამ ზვეით გაახვდა და დასახულმა ზეაპარი გა-ახსენა ბიჭს: პროფეტურებით განათებული ჯგონის მონასტერი ზაგვიფობის დღის ნაიყენებარ, კიდანამაყოფებულ ბროლის კომეს ჰყავდა. აღოდნ, ეს კლდეთან შეწითული კომეი, ქვითა და ლოდით იყო ნაწეში თუ იმავე კლდე-დან გამორქურთმებულ-გამოყვანილი, ბიჭმა ვერ გააარია. ისეთი მსუბუქი და აქეროვანი ჩანდა, ეგვონებოდათ ფანრეზიდან გადმოღვრილი სინათლის ჩქერები სავაჟა პაერში ააფრენებო...

ბიჭი უკან შემობრუნდა და კუბუში მსხდომნი შეთავალიერა. თფთრულვა-მას გვერდით შელისთვალეზიანი გოგო იჯდა. მათ პირდაპირ მსხდომ ქალებს კი ლაპარაკი შეეწყვიტათ და ისეთი თვალებით მისჩერებოდნენ ბიჭს, თით-ქოს ამ მხარის სიკეთე და სიღამაზე შეივლდა მათი დამსახურებაო.

მუდამ მოჩტვმა, რატომცა თამამად შესცინა მოხუცს, ახლა თუ იგრ-ძნო, რომ ამ ქვეყნის და ამ ხალხის სისხლ სისხლთაგანი და ზორცი ზორც-თაგანი იყო, ამ ადამიანებისა, რომლებმაც გაიციეს თუ არა მისი ვინაობა და მგზავრობის მიზეზი, მთელი მსოფლიოს და სადღერტროლებში დალა-ეუნეს, მასპინძლობას და აღურსნი ააყუცუნეს.

ცხრაშტი წლის ბიჭის თვალები ვაგონის პატარა ფანჯრიდან პირველად შეხმაროდა დიდ ქვეყანას და აღტაცებას და გაოცებას ვერ ფარავდა.

მატყარებულმა უკანასკნელად შეკვივლა და საბოლოო სადღერტი გაჩერდა.

ბიჭი არ განძრეულა. ფანჯარაზე ცხვირმიტყულტოლი შესცქეროდა ხალხის ნაკადელ ქვეულ ბაქანს და ცხვირსახეითი მალ-მალ იმზარებდა ხელის ბულებს.

- თუ არაინ დაფუძვდა, ამაღამ ჩვენთან წამოდიო, — წყნარად შესთა-ვახა შელისთვალეზიანი ქვიინის დედამ.
- არა, ვნადლობო. შევატყობინე. უთუოდ დამეფუძვინა.
- ჩვენ მაინც დაგიციდით, — თქვა ქვიინომ და თვალები ღიმილმა გა-უნათა.

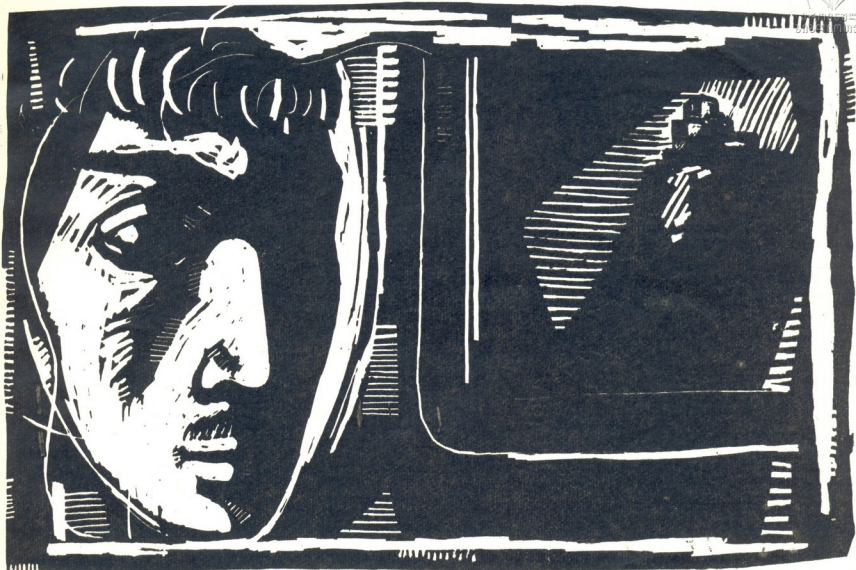
— ნუ შეწუხდები. მე დამაგვიანდება. სანამ ბაქანი არ დაეკარივლდება, არ ჩავალ. ბვერ ხალხში ვერ მიპოვინა.

— როგორ იცნობ? — ისე ეკითხა ქვიინომ, ბიჭი მასწინვე მიხვდა სტუ-მართმთავარობაზე უფრო ცნობისმოყვარეობა აჩრებდა გოგოთ.

- სურათით... — ბიჭმა გულსახეობიდან ფერადასული სურათი ამოიღო.
- რა ძალიან გაგხარათ? ჯარისკაცის მუზარა რომ არ ეცვას, თქვენი სუ-რათი შეგვიწითდა.

— რა კი ძალიან ვეგვიხებია, თვითონ მიცნობს ალბათ.

გოგომ ისევ სურათს დასჯდა. მერე თამამად შესცინა. შიგ თვალეში ჩახე-და და მურხა გაუშტტრა. ბიჭი უწეოდ შეიშოვნა. ნიკაი მყარდს მიაწვმა და ისე ჩამოარტა სურათი, თავი არ აუწეოდა. კარგა ხანს იდგა უხერხულად გაუერებელი. მერე ფანჯარისკენ გააპარა მურხა და რაჟა ხალხის ნაკადი შეთ-

ხელბული ივუღა, ჩასასვლელად მოეშადა. თავისი პატარა ჩემოდანი მარცხენა ხელში გადაინაცვლა და ქეთის დიდ ჩანთას დასწვდა. გოგომ ისევ გულბოილად გაუღმა, მაგრამ დარცხენილ ბიჭს არ შეუმჩნევია.

ვაგონიდან ჩამოვიდა, ბარგი ასფალტზე დააწყო და, სანამ დედა-შვილის მოსამხარებლად შეზრუნდებოდა, ბაქანი შეათვალიერა. ორი კაცი წყლის ფარდულთან იდგა და მისკენ იყურებოდა. ჩამორჩენილი მჯავრები და დამავლურები კანტაკურტადა მიგმართებოდნენ გასასვლელისაკენ. ვიღაცის თეთრი პერანგი ელექტრონის შუქზე უცნაურად ბზინავდა.

როცა ქალებს ემშვიდობებოდა, ცალი თვალით ხედავდა, როგორ მიუახლოვდა ვიღაც სქელი კაცი და ქალი იმ კაცს, როგორი დიდი ამბიო მისვალნენ და საუბარი გაუბეს. ქეთის ხელის ქნეით დაემშვიდბა, შემობრუნდა და ახლა-და შეამჩნია, რომ წყლის ფარდულთან მდგარი ორი კაცი მისკენ მოდიოდა. ბიჭაც გადავდა შესაგებებლად ერთი ნაბიჯი, მაგრამ მაშინვე შეჩრდა და იმ თეთრპერანგიანისაკენ გაიხედა. კაცი ზურგიით იდგა. რატომღაც ისევ იქით გაუწია გულმა...

— შენ ბიჭო ხარ? გამარჯობა შენი, — იმ ორიდან უფრო დაბალმა მორიდანვე გამოვიწვია ხელი.

— მე პეტო ვარ, მაგრამ... — ბიჭმა ჩამოსართმევად გამოიწვილს თავისი შეამწვლა, კურთხამდ გაწითლდა და სიტყვა გაწყვიტა.

— რა, მაგრამ? — დიმილით ჩაეციოთა მეორე.

— ბიჭვე მამაჩემი არ უნდა იყოთ, არა? — ახლა კისერიც გაუტარებლდა ბიჭს. ოფლის დიშმა წვეთებმა ერთიანად დაუცვარეს შუბლი. ხან ერთს შეხედავდა, ხან მეორეს და მორცხვად ათავალერებდა.

— როგორ მიხვდი? — დამხვედურებმა ხსამალა გაიციენს. — ეს არის მამაშენი, არა გუჯრა? — დაბალმა მეორეც ანიშნა დიმილით.

ბიჭმა შეხედა და ხელი გულსაქობისაკენ წაიღო.

— პა, ჩას ყოყმანობ? დაიჯერე.

ამ დროს თეთრპერანგიანი შემობრიალდა და გვერდულად გამოიხედა მოსაუბრეთ. ჯერ შორიდან უთვალთვალა უცნაურად აწრიალებულმა, მერე მოულოდნელად ნაჩქარევად გამოემშვიდბა სქელი კაცსა და ქალს, ჯობიდან თეთრი ცხვირასიოცი ამოიღო და ფართო ნაბიჯით მათკენ წამოვიდა. ბიჭმა შეხედა თუ არა: „არა ვე ვი არა, აი ის უნდა იყოს მამაჩემიო“, — თქვა და უცებ მოსწვდა ადგილს. მის დანახვზე მომავალმა კიდევ უფრო ააჩქარა ფეხი. ორივენი სწრაფად ეკცეადნენ დარჩენილ მანძილს. ის იყო ერთმანეთს უნდა გადასჯაყოფდნენ და, თითქოს გაქვადენნო, მოულოდნელად შორიანლის გაჩერდნენ. შორიდან მაყურებლები ჯერ ბიჭის ადგილზე იმ ინსტიტუტმა გააოცა, ახლა ამ უცახვლმა გაოცებამ დააბნია. გაკვირვებით გადასხდეს ერთმანეთს და მერე უხერხულად გაიყინულ მამა-შვილს გაუშტერეს მხერგი.

პირველად უფროსი გამოერგა. ჯერ ორივე ხელი მხრებზე მოკიდა, ახლოს მოხიდა, უნდოდა ტურეში გეცნა, მაგრამ, ამის ნაცვლად მარჯვენა ხელი მოწყვეტილივით ჩამოიკურა და ჩამოსართმევად გაუწვია. შვილმა მაშინვე თავისი შეაშველა. მამამ ხელი ჩამოართვა ახალგაქნობილ მის უნახავად დაეგაქცებულ შვილს. ჩამოართვა და ვეღარ გაუშვა, ბიჭმა შავი წამწამების ტეფრი მამის წყლიან თვალბეს გაუსწორა. ერთხანს თვალბებში კუკურეს ერთმანეთს მამაშვილმა. მერე ორივენი სიწითლემ გაუერთიფრა სახე და ნელნელა დახარეს ერთნაირი ჭრისლის და ფეფის თვალბები.

მერე მამამ ოფლისსგან დასველებული თავ-კისერი თეთრი ცხვირასიოცი შეიმშრალა და ის ორი დამხვედური ისე შინაურულად გააციო, თბობის თვითონ დიდი ხნის ნაცნობობა ქქონიდა შევილიან.

— ექვნი შენი ბიჭები არიან. ამას დათა პეტვა — ჩემი ძმაა, ეს კი ორო-დიონია — მამიდაშენი ნანოს ქმარი. ახლა ამათთან წავიდეთ. ხვალ კი სოფლის გზას დაგვაცართ ბარქაქ.

სოფელში შუადღისი ძილში ჩაყურებულყო. მანქანა ფარების თვალბებით უტები სიომამით უტვება გამოეშველ უკუნს. მერე თეთრი ტიშტრის წინ

მუხუბუბდ შერტად და ბიჭმა ტუყაფიერი ერთნაირი ორსართულიანი ატურის სახლები დიმილით შეუაჯღიერა.

— ეს მტვერი სახლია, ის ჩვენი, — განუმატრა ბიძამ და ტიპურის გასახსენლად წავიდა.

— მოიცა, იჯექი მე გაყხენი, — დაასწრო ძმამ.

ტიპურის ჭირაის სახლის კარი შეხსნაუარა მამიფე.

— რიფელი ხარ?

— სხვას ვეს ელოფებოდი? ლადიფი ვარ.

— ლადიფი, სავა ხარ, ბიჭო, აქამდე გერე წასვლა შეიძლება, რომ არს გამაგებინერა: ის ბიჭი რაღა უკავი?

— ისეც მოფიფევე და სხვა ბიჭიც.

— სხვა ვინ არის?

შეაღებმა უპასუხოდ დატრეუს დღეის კითხვა.

— ლადო, ამადამ ჩვენმა წყაფევან ბიჭს. შენი ცოლის ამბავი რომ ვიცო, მიფელ სოფელს შეფიერის. ამ ბიჭმა ენა არ იცი, მაგრამ ძალიან გინება-გახსნილი ვმეწეფილი ხარ, უსატყუოდ ხედება ყველფეფრს და ცრფდება თუ...

— მოიცა, თუ კაცი ხარ, ის უფრო ურჯიბი არ არს, დეფაიციის მიშით ღაბის გასათფად სხვაფან გაგვხაზერა? — კაცს უნდოდა ვთქვა „საკუთარი შფიერო“, მაგრამ ენა ვერ მოიბრუნა, ვერ დაიშორილა და ვერგებამდე გასწიოდა.

— მე ჩემი ვთქვი და ახლა შენი იყო. ავი ნანოფ გუებნებოდა, აქ დატრეფო. გაატარე-გამატარებდნენ, ქალაქა ანგუებდნენ. ამასამაში შენი ალაურებს შეატრეფილი მატ ამასე. ახლა უცებ თავზე წამაფიფევან, ადულდება ქალი, მამ რა იქნება?

— რაც იქნება, იქნება. წამოლით.

— ბიჭო, რასა თაბობრობი ამდენს, აღარ ამოხიხარი, გავიფენ ქალი.

— გარეო, თუ გაცილი, დედა? შედი სახლში, მარს არ ამოფოდი?

— თქვენ ისე იბლანებოდი, კარგი ამბავი არ უნდა იყოს თქვენს თეს.

იყავის უფროსი საწოლი ოთახისკენ წავიდა. ბიძამ ძმისმიფელი სასტუმროში შეიფავა, თან ბებია შეუყავი ფელისფობის აქარებელი ფლანკიფითი.

— აღარ ტრეფი, ვინ არის ეს ბიჭი? — უცესი აღარ დაფერდა მისუცი, რაგი მიხედა, ქართლი არ ქმისის.

— სტუმარია, დედა, რამ შეგეფოფა?

— თუ სტუმარია, თავიარი რთი ჩამოტრტირო. ვინ თქვენა და ვინ სტუმარიათა? — უპასუხა მამამ.

— დედაქმე, სათფულე გაიყეფი და ისე შეხედა, ვეება თფიონ მიხედაფ ვინაბიან-სადურბობა.

— გეე შენს უკან საკუთანზე დღეს ჩემი სათფულე, მომამოფი, — ქალმა ბებრალი ხელებიანთფის შეუფრეფებელი სისწრაფითი სათფულე გაიყეფა და ბიჭს შეხედა.

— ვი... — ერთი ამოიბახა და სათფულე მოიხსნა, კაბის კალითი გაწმინდა და ისეც საწაროდ გაიყეფა. შორიფი თუ არა თფულე, ბიჭს გახადლებით ჩამატრდა. გულმა ისეთი ბავა-ბუგი ანუტება, ხელი შეაშფულა. მერე ფოთითანი უტუნდა, შეტარბადა. იყო წელს მიწინდებლა სურათებმა სიზამარელო სიტყვებმა გატარებენ თფალონი და კიდვე უფრო ადულდებს დედა-კაცი.

— დასწეველის დმრთობა, რა ჩემ დლადიკაა ჰეავს ეს ბიჭი. გვერნება ვამოლი გასტყობს. სწორედ გერე ქმინდა ულვაფის აკორილი ჯარში რომ ვიცოფლებოდი. ბიჭო, ამა თუ ამითფება, სიადან გაბარინეფი აქ ეს ვამოფლითი.

— შე კი არა, შენმა სიერბის შეფლმა გაბარინა.

— მოიცა, მოიცა, ეს ხომ არ არის ის შეგებელი ქალის შფიერი? ავი უკუასარი, იმათი სახელი არ გამაგებინ-ფიქვი. ჰირდაპირ კარგე არ მომაყენა?

— ჯარობდა ქალი, მაგრამ ბიჭს თფულა ვერ ამოტრდა. თფულები თინდა-თან უწკლიანდებოდა, ვინდებოდა. გული კი ისეც გახადლებით უცემა. იმ შიშე დღეებში მოიფინებს სიწრაფი შეილოშფიერობის ახლადიფიფებულ სიფარულს უტრადიფიდა და მოხუცებულ გულს მეტისმეტად აღფლდებდა, აძებრებდა, ამინებდა. იყოდა მისი არსებება, განა არ იყოდა. ვინ იყო, რამდენი დამე გაუთუნებმა მის ნატვრამი და დედამისის წყველამი, მაგრამ სიყვარული მაინც იმ წუთში, შეხვედრბა და შეხვედრის მიშენტში დიბადა მოსწოდა.

— იმ ბიჭი რაღა იქნა. ცხელ დღეს დააყრის თფიბანი ქალბატონი ახლა, — ჩაილაპარაკა ადულდებულმა და მიფულდებელი სისწრაფითი ოთახიდან გაიფადა.

ბიჭი შეცმა. გაწილდა. სათფულეც დაუწალა ბებრის ტიფილის კოფილი. ჩამტრეფებულმა შფერამ კი შფერათი და დაფაროტი. მატრეფირანი თფულები ისეც ბიძას შეფანათა. შიფ კითხვა კი არა, ტრეფილი ჩამოწლილიყო. დლილი, ბებრის შორიფდებულ დაფალოფრებით გამორეფული დლილი, სახეზე და ყურადღება. ბაგეები სიწრაფის ხაზებმა დუჰურა და ისეთი საყოფადი გამომტრეფებელი მიფლი სახეზე, ბიძას უნდა შეგვეწმა ცოფტემა.

კარგა ხნის მერე, როცა ცოლსაგან დედაბებრული კაცი საწოლი ოთახიდან სასტუმროში გამოიფიდა, ადარე ძმა დატრეფა და ადარე შფილი.

გულჯანყებულმა გადამხდა სკამს, სადღე მამდნეში წუთის წინ მამის აღრსნა და ყურადღება დახატარებელი შფილი იჯდა და მგზავრითი დღე-ღილი ამოდ ეტრეფდა მშობლიურ ტრეკრეე ტბილი ძილსა და მოსვენებას.

თფიონანი ეკლდელი მიწვა ტატრეფ. იყოდა, არც მისი გაანგებრებება ძილი ამბავი. თფულები დატრეფა და შეეცადა მისხალ-მისხლობით აღდენის გონებამი ამბავი, რომლის ძირფეფავინად გულდიან ამოფდებას მიფილი სი-ცოცხლე შეაღია. ვერა, როგორც ყოფილთფის, ახალ ბოლმა დახატარბა, მაგრამ თფიფიფე გავიდა, როცა ის შეგებელი სურათები ნათელი ფეფრითი განათფილები დანახა.

დღესაც ვერ უკავდა ამოხსნა მარასი მაშინდელ საკეფილს. საფეროდ რამ უკარბახა, რამ ჩაბუნბახა იმ ტემპირატად დღიფი გერბობა: ახლგაზრდობამ, ქალბიბი, თუ მოყალიბებამ ქვენებას და თფიბის ხახის წინაშე? ეს კი იყო, როცა იმ დღეს სისხლისაგან დღილელი, დამტორი წოთლარბიელი ოთახში შეაზრბა და საკუთარ საწოლში ჩააწვირა, თფიბის და მოხუცი მშობლების სიციფულე სახეღისწერო სასწორზე დასადებულე უკუყვანოლ გასწირა. მოხუცები ჩემი თანმობითი შეხვედრე შფილის გადაწყვეტილებას. ის დღე იყო და ის დღე, სულთობობადისი სარეფობა აღარ მოიბრბიბა ქალი. თფიონი ბეგის თანმადე, მაგრამ ავგმეფეფს არას ატრეფდა. ხოლო, როცა ახლგაზრდობამ გაიმარჯვა, კაცმა მოიფედა და მის ძარღვებში სისხლი ძალქუნად ატრეფედა, ქალის გულეუ მის ტრეფობამი აღმონდა, მოულდენულად. ამესარ გერმანე-ლებს დამზადდაცეფული შეუღლეფე გააციო. საკვერეფობის იყო იყო, რომ მიფელ სოფელში ერთი შიფიფალი ვერ ითფეს ამ საქმის იწიბათმა ოსტატებმა, თორმე ძებრად დაუჯრეფოდა ეს თფავინაფე ქალს.

უკასანგულ დღეს უკვე გამოკარბამებულე, უსატკმოდ ლოფინი შწოლარე ვაგაყიფი ატრეფი შეეფიფითი ბორგადა. ბოლის, როცა, როგორც იქნა, იპოვა პარტახანების გზა და კვალი, შფიდი თფილი ფეხშიშე ქალის შეტრეფილთფე და დღიფს შეტრეფებელი ქეთიანი თფილთა თან...

შიშე დღეები იყო — იტრფიფენ მოხუგე... შიშეში ვარ, ხანდახან კაცს ეწეფებოდა, რომ არც ერთ ნაწიში არ არსებებდა იმ დღეობა სიწრაფის გამომხატველი სიტყვები. მაინც რა დრო იყო... როგორც ადამიანურობას იჩენდნენ ადამიანები ჩვენს, უსატყუოდ, შეუწმინდელი. ამ ადამიანურობას შფიერობიანობის დროს „ირბათ ეწოდა. იმ დროს კი ეს ჩვეულებრიფი ამბავი იყო და, ითიფულის მოვალეობადაც კი თფილებოდა. მხოლოდ ახლა, ადამიანი წლების შეფდე ჩასწვდა და გაიფო კაცმა იმ უტრადო ადამიანის სიტყვის დიდებუნბიფებმა და სიღიაფე. გაიფო და ისე გაიფაცა, თითქმის დიდიხნის ნანახი სიზმარი მხოლოდ ახლა ამოიყნი და ამოხსნა.

ტახტიდან წამოფადა. ახლა იქნებოდა ყველაფე ძნელი მოსაგონარი და შეეცადა ფიქრს სხვაზე დატრეფა, მაგრამ ახალი სადებრებელი შეფერეფი ძველი სურათები ჰკითრე თანებობით ცოცხლებფიფენ გერბობაში.

კიდვე ათი თფე მიწურავა. სათმეზლად ათი თფე იყო, მაგრამ ერთი გრტე-ლი სიციფილდ თუ დატრეფდა ამდენ განებდასა და წალბებას. ტყის ძებნმა „ქაჯაფ“ მინათლეს. არც ტრეფა ვერბობდა, არც დას და ნადი. სხვებს რომ უტრადობა, თფიფენ უღვაწეებში ხილმებოდა: უნადიდ დაბადებულ ბიჭის უნახავი როგორ მოგადამბოტი? იმ დღეში ვერც აფგარბიელი მუდამ თან სდევდა, ამნებებდა და ამშიარტრებდა. მაგრამ ბოლის იმზე ბიჭზე ფიქრმა გადამგანებელი ის საბედისწერო ნახიფი. დარულდებელი ტყის კანობის თანახმად იმ დღეს არამც და არამც არ ვეფებოდა სოფელი შფელსა, მაგრამ ვერ ვიქა და ვერ დაიფო კალიფილის ნახვის გასეფეფებულე სურვილი, კაცი რომ ოათის თფიფე ვერ მოურჯე, ვაგაყეფერი საკეფილი არ ვიქმის და მაინც მშეფილობის გზა უსურეფს ტყეში გახიზნულებმა. კბილებამდე იარაღ-ასხნებულა, შორიფიდან მოუარა სოფლის მისასვლელს. მეტრანი თთფილი ძღვის მიიკლდებდა გზას. უფრო იმის შიშობდა, პარტახანების ადგილისამ-ყოფილი არ დედაკალი ვაგაყეფული გერმანელებისთფის. შუადმე კარგახნის გადასული იყო, საკუთარი კასალები რომ მოარეფე კარს და შერეფული ხე-ლილი რასა ასწია. ასანთის უტრეე ბებრის საწოლთან მიდებელი აყავი გაარბ-

ნორა ანთიძე

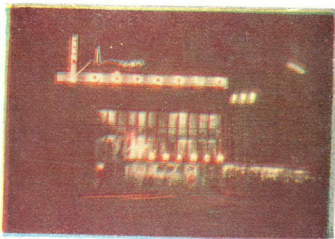
ფოტობელოვანის — ნორა ანთიძის სახელი საქმაოდ ნაცნობია ჩვენი მკითხველებისათვის. რესპუბლიკის ეურნალ-გაზეთებში ხშირად იბეჭდებოდა ნორა ანთიძის მეტად მიმზიდველი ფერადი ფოტოები; ისინი უმეტესად ჩვენი სამშობლოს მრავალფეროვან ბუნებას ასახავენ. არ დარჩენილა არცერთი კუთხე საქართველოში, სადაც ნორა ანთიძეს ხელოვანის თვლი არ მოეკლოს ჩანჩქერების თუ მღინარებისათვის, თოვლიანი მწვერვალებისა თუ მზით დაცხუნებული მინდვრებისათვის... მაგრამ, მისი თქმით: „ფოტოგადაღებისას უოველთვის და უველგან უურადლების ცენტრში აღმოიჩინე იყო და არის“.

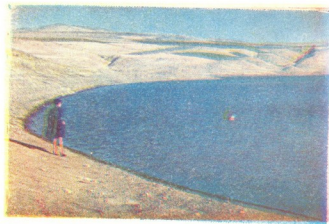
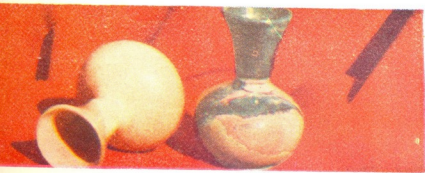
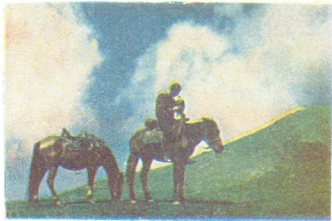
ნორა ანთიძე 1927 წელსაა დაბადებული სტეციალობით პედაგოგია, ქარ-

თული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი. და, უველგან, სადაც ის საქმიანობს, ნორჩ თაობას სიუვარულს უნერგავს ფოტობელოვნებისაღმი. ამაჟამად თბილისის № 1 სკოლა-ინტერნატის აღმზრდელი მასწავლებელია. აჟავე დროს ფოტოწრესაც ხელმძღვანელობს. 1958 წელს ბავშვთა რესპუბლიკურ ფოტოგამოფენაზე მისმა ერთერთმა წრემ ქების სიგელი მიიღო. 1963 წელს კი სკოლა-ინტერნატის ნორჩ ფოტოშეჟარულთა მიერ წარმოღვენილმა ნამუშეჟარმა — „ერთი დღე სკოლა-ინტერნატში“ — ფოტოგამოფენაზე მე-2 ხარისხის დიპლომი დაიმსახურა.

გთავაზობი ნორა ანთიძის რამდენიმე ნამუშეჟარს. ვფიქრობთ. ისინი თქვენს მოწონებას დაიმსახურებენ

ჩიად პირველად შევიძინა მიწები. თეთრი პირსაბურთი გადავიწია თუ არა, ვადრევი გახადებოდა სახემ შეშინადას ვევიდნარ.

შვილები და საყვარელი ძეგლები მამას თვავსების ფეხს უმაჯავდა. რამდენი მწასული ჰქონდა სოფლიდან ტყეში და შეკვინი უთხრა ბიჭის თვალის ფერი. როგორ ნატრობდა მთავივალა ბიჭე ქაქულა და, მადრად ძალით გახეი-ლინის თანაობა, კიდევ მიიტაცა პიუტოთობთან ხელი, უფრომ შეშინებელი დედაბრის ხმამ შეურყა:

— შენ ხარ, შვირო? საიდან გაჩნდი აქ ან საშიშ დროში?

— ციდან, დედი. — კაცი შეიღის გახადებულ სახეს დასქეროდა და იმ წუთში იმ პატარასავე დაქვიწყებულა იმის, სიკვდილიდა და შიშინებ-წამების არსებობა. წიქ გამფერილი ტურბითი, ნახავ უკონოდა ვადრდისფერ, ჩიელ ლოცებს და დიდობდა გაჯავრული წვეთით არ დაეცა. მერე უქე-ნი თითებით მიიწე აუწია ქუთუთობით. ბიჭმა წარბები შეურა, ტურბები აცემავს და თვალისდაუხედავად აბრდა.

— გახსნე თვალები, შე მამასალო, ნუკი ტირიხარ, შემოშვდე, — ეურჩებოდნა ტყივილი და ქუთუთობის არ ვეფხობოდა. ბიჭმა ცრემლებით სახეზე თვალები მამას მტრულად შენახა. კაცმა ასანთის გაქურა. ბაგეშიც გაკვირვებულა მურხა ცეცხლზე გადაიტანა და უნახავსავე ცრემლებს ვეფხე კი მოსაქურა დარწხ ჩამოვრება, რომ კაცის უნახავსავე მხრწინავ თვალით დილით აცთავდა უკვე მამას ხანძარი მონდა უკვებ. თავი უკან გადიდგო და, ის იყო, ხელი უნდა აფერებინა პირზე სიცილის შევაჯავრდეს, რომ მეორე მოთხის კარგეში ჰქნებოდა ქვეულ მარჯის მოქურა თვლი. ამ სუტ შეუქვე პირველად ჭალის მიწისფრად გამაგებული სახე გაჩარია.

— მარია!

ძლივს გავალა მუხლი და კი არ გადავდა, გაათარია ფეხები ჭალისკენ.

— წადი, ახლავ წადი. რატომ მიხვდები უდროოდ დროს ამ ჟოჯობებში? დაგვიძლი ძალღებობით დაძრწინა... ვერაინ გაუბარებო... კველა ერთად დაგვიღებოდა, — ენის ბორძიკით ლაპარაკობდა ჭალი და აკანკალებული მისი ხელით მიწვეული ყმის გასწორებას ცდილობდა.

კაცი გაზრა. ვადაცურე სულის მჭირე, საყვარელი ჭალის სან შეხვედ-რას ამ მოვლად და გული ტყანია.

— მარია, რა მოვივდა, ასე რამ შეგაძინა? — ჩაგვიხანა დაფიქრებით. მაგრამ თათონი არც საკუთარი ხმა და არც სიტყვები არ გაუგია.

— ბავშვს მიმიკლავ... შენც ჩამოვარჩობენ, — ენას ვეღარ იპირობი-ლებდა ქალი.

— ისევე ძველებურად დამშლად-ცემულივით ჩაგვადები ლოგინში, რა და-ვემარია?

— არა. იქ არ შეიძლება, ახლა აღარ შეიძლება, — მიოულდუნულად წა-მოიხანა ჭალმა და კარს ავტრა.

კაცს აბად შემოვლელს უკლმა.

— რატომ აღარ შეიძლება? რა მოხდა? — და ისეთი ძალით გასწია კელ-ლისკენ, ჭალი უმარბდაც.

ორი მარბოც არ წყვდა წინ და ის ავი გვევი საშინელ სინანდელად გე-ცა. ის ლიბი, რომელიც თვითონ ცხრა თვის განმავლობაში ღუხა, სხვას ჩაუნებდა. სურბედაცურული შეგრძობა. პირველად ფიქრით დანა მოხდა სა-კუთარ სხეულზე უარზოდ მიყოფა თითხვს. ლოგინში მწორადვე ტახტებით ასწია თავი. ცალხელზე წამოწეული კაცის დტანჯულმა მურხამ თუ სა-კუთარმა უბურებამ ზურგისკენ შეშინაბრუნა შემოსული. ის იქნებ არც ის იყო და არც ის. გარედან შემოსულ თოვლის შექვე აძღვინის დანახვა არ იქ-ნებოდა. ასე იყო თუ ისე, ის დანის წყურტი ახლა თან შემოყოლილ, მის ზურგს უკან გაიწვინა ჭალის მყვრად დაუპირისპირა, მაგრამ ჭალის გაქ-ვაგებულმა სახემ თუ იმ წუთს დაწვეულმა აკანანა ხელი გაუქავა... ერთი დიდი ნახავ გადავდა აკვინსკენ, მერე შეგრძობა, დანა მოკვდა და წინაფე-რულ ფეხს მეორე მიაგდა.

— ის... ის ნამდვილად დამშლად-ცემულია... ხერხემალში აქვს ტყვია მოხვედრილი. მომკალით, ოღონდ ეკლს ნუ დამწამებ... იმას საბურთი არ შეუძლია, ორივენი კი ერთად რომ გნახინ... შე შენი და ბაგევის გულისკენ... თორემ, თორემ ჯანდაბან ჩემი თავი, — დასდევდა ეკლს და ვეღარ ჩერდებოდა ლაპარაკად ქვეულ ქალი. — მე სასწრაფოში მიხანვს, უკვე შემოვლელმა გვევი რომ არ აიღოს... ამ ჩემი ერთას სიცოცხ-ლეს გვევივინა... ოღონდ დამიჯერე, ოღონდ და აი თუ გინდა...

მაგრამ კაცს აღარ გაუგია, რა „უნდოდა“. მის მდგომარეობაში მყოფი

კაცისათვის შეუფერებელი სიფრთხილით გამოიხურა კარი, ისევე ადრე, ვაცუ-ვალუს გადავა კიმწრისკენ, მერე შევახვ გადავუვია და ჩქარა ნახავს... უარზოდ გუგავა გზას. შორს აყვედრული ქოჩავების ხმამ დაგაფიხილა და სიარული სირჩაღად უქცია. ვიკი, რომ ვეღარც სირჩილმა უშეშლა და ვე-ღარც ტყეში თავის შეგრძობამ. უკანასკნელ ტყვიამდე იხრძოლა. უკანასკნ-ელი კი თვითონ დიანობს საფეხულოდ, მაგრამ ვიღაც ცხვირითი გუ-რულაგებმეზუმულიც გენმანგლის ტყვიამ და ცერი თითი და რე-ვიღვერი ერთრობულად გადაგვიდა. თითი დაკარგვინა, მაგრამ მისი დე-დის დამკურარი ძუძუები სასურდამო ლოკისკენ უკრთხვავა დაიგვე.

რა უნამართლოა ცხოვრება... მარია! საკუთარი სიცოცხლის სასწორზე შევდებინი დატრე-დაუძღვრებულს სიცოცხლე აქვს. რამდენი შიშინილი და ნაკლავინება, შინი და წამება გაპირობა მაინაც და მერეც, ერთი კვებას, ერთი საყვედრო არ დასცემდია. იმ ერთმა დამემ კი ამდენად ამაგი წყალ-ნი ჩაუყურა. მიზეზი იმდენი კარგი იოლად დაივიწყა და ის ერთი დამე ვერ აბაბია ქალს. დედა ვერ შერიგებოდა იმ აზრს, რომ შინი შეიღი ცოლ-მა გამეცეხულ ფაშისტებს მივგოდ და ვიღაც უკნით, თუნც დამშლად-ცე-მული და უძლიერი შეგრძობა. ყოველ მარბეზავს ჭალს წვევლა-კრუვას უთვლდა. მისი სახელის გარნებაც არ უნებდა. იმ ახალგაზრდა-გერმანელს კი, რომელსაც, ვინ იყო რამდენი ადამიანის სისულელა ჭირდა ხელები დასე-რიოლი, იმ ერთი ტყვისათვის ლოცავდა, რომელმაც შეიღის საფეხქვს მე-ორე ტყვია დაადანა. სამაგიეროდ ტყუობაში გატარებულ იმ ერთი წლის მოგონება მთელი სიცოცხლე მარბეზავდა და საშინელებად დატვთავა კაცს.

ქს. ოღონდაც შეიღი ციყცალი გველებოფეს და წამებას-და დავიდვდა დედა?

ახლაც, ამდენი წლის შემდეგ, თავისდა მინეულ ლოგინში სხვა კაცის წოლამ სიყვარული სიბრახილი აუფეს და გაუბოროტა. ვერ შორს ვაზრდილი ბალ-ლის ხედივრული რა სათქმელია და მერე ყოველი განხუნებისა გულის გა-ბაბოროტება. რაღა გრძნობას შეინახავდა და გააღვივებდა. მამის გულში ყნაყნული ვეცხლზე ღრმად ტიპინის დაწვევის დროს იყიდებს ენას. იმის პატარობამ კი ისე გატარა, ნახვა კი არა, გასუნებაც კი უნდოდა მშობელს. ბაგეშიც რა ბრალი იყო, მაგრამ გრძობა გულცივი მოსამართლე რიდას, ბრალთან-ურბლობა გაართობს. თან, როცა დაეცე-მებული შეიღის დავმა მიიღო, მოვიდოვარ და იმდრო, გულმა მაშინვე უარი უბრძანა. მისთან ერთად ქალსაც უბრად იმდრომ ვეფხი, იქნა ანვე აპირებდა შეიღის უკან გაბრუნებას. მაგრამ ბიჭს ბაგეზე წივილი და დადებდა და, უკვე თავად სცნო გულმა, მერე მისმა სატყეილმაც აუბრლოდა გული, მისანებდა პირდაპირ მიუჯნ რომ გამოხვებდა. მამის მსავსეი შეიღი ბეჭერი ენას კაცს, მაგრამ ასე გატრილი ვაშლივით დამსაყვებულ... საკ-ვირველებმა იყო პირდაპირ... კაცმა ლაპარაკის დროს ცხვირზე იცოდა ზე-ლის აკვრა, ბიჭმაც ისე აუხვა სალოკო ცხვირის წვერს, როცა ბიძის ულაპ-რაქებდა ვაგონის კიბეხთან. აქ კი ვეღარ გაუძლო კაცის გულმა. წინას-წარ დადგენილი გვეგა დაარღვია და გრძობა ნახავრებით უგლისიყვე გაუ-მართა.

როგორ აწნა, როგორ გაგვიბინებია ცოლისათვის, რომ მისი მოტყუება და ფიქრის ენებზე დადებება აზრადაც არ გავუღილი კაცს.

მამალმა ხრწინაში მხით აუწყა ცს და ქვეყნას გარჩევებუა და ფან-ჯარის ფრანდამ შეგარულმა გატყვევებულა სინათლემ მის გათხერვა გაასხინა კაცს. ძველმა ტყვიამ ისევე ძველებურად ატკინა გული. ღრმად აიპო-იონრა, გვერდი იცვალა და სასხეუ ჩითის თხელი სანაბი წაიფარა, სინათლეს დაეკავა...

...სამაყრელებად გამოხულმა მხმამალმა ლაპარაკმა გააძლია. მზე სასურდამოვრე გადაბრლიოვი.

— გოგი, კარს ღიად ნუ სტყობ, ორივე მხრიდან უნარავს, ციმი არ გამოიცი, გაუფრთხილდი.

— ცომა უფრთხილდი და...

— ენას კბილი დაატოვრე, წერამ ავიტანა?

— ის წერამ რომ რძლის დაწვრილი რომ იყოს, აქამდე არ მომავრე-ვინებდა, აქამდე დამამუჯრებდა, ალხა.

— კიდევ ამ დილას მარტენმა ფეხზე ადევნი და მღერით გიყურება, რა სისურდამოვრე ლაპარაკობ.

— შენ სისურდულ დაუქმებ. რაივალმა უცესის დაპატარებენ და თქვენ კი საკუთარს ამჯავრებთ.

— ან მე ვინა მეითხას იმის გაგზავრებას, ან შენ. რატო არ გაეშუ-
დები?

— ანა შენ არ გაეშუდებულაყი, თუ სის გაიტანდა თავისას? ანგლოუსა
ჰეკის ბიჭი. დღისამამაჩემს უთხრა: ღირნიდ თქვენ უსიამოვნება ნურაფერი
წამებდებოდა და მე დღსევე წავალ აქედან. აქ სივრცელის საპირნილად
წამებდები, თორემ სიბუღელის რასაცადავ კი არა.

— ჰოდა, შენ რა გაუხუტეს, რაი თეთონი გადაწყვეტია წასვლა?

— გარეშე ასეთი შუაგება რაგვედისათვის, ქვეყნების რტყება და მე-
ზობილების გადაპატკებე-გადმობატებე და მაგას ასე გულსივად ისტუმ-
რებენი ჰართლი რთველის სანახავა უსტოები მოიდან, გე კი საკუთარ სახ-
ლით მითოდა და არ მიიღო, ამას ადამიანობა ქედა?

— გოგო, მე რას ჩამაყვირე, წიდი და მძიმადენი ელაპარაკე. — მოხუცის
ხმა უნაკლებდა და შვილიშვილმა ვერ გაარჩია — ჩამოსულის სიხარულ-
ლით თუ საკუთარი უძურვების გამო.

— დედაყავი, ბიძიანთიან რითთვის შეზავანი, იმას რომ არა სდომებო-
და, არც ჩამიბეგრება. თქვენმა ჩინო, რაცა ხარო.

— ყოჩაღა ჰქვია სავა კარგი ზემბა იყოს, დედაყავი დაუბახე.

— კარგი ჰქვია რომ იყო, იმისავე უკვედვი გეზობისა. ბიჭი დაწყლია-
ნებლით თვალბოტი შემოეკურებოთ, თქვენ გევედ კავიწულ ვუღებს ასვედ-
რებოთ და თვალს არიდებოთ, — თქვა და მაშინვე ენახე იკუთნა გიგონი.
ცრემლები, ახალად რომ ალისსიდავ იკავებდნენ ბებერი ქუთაროებიც, ღლა-
ნობით დამეშინე დაშეშარა დაწყებო...

— კაცს ვუღელა გასსენა თავისი არსებობა და მარჯვნივ გადააბარნა.
სასწარულოში მყოფთ ტატის ტრიალი შემოესმინა და ხმას დაუწიეს. ტონიც
შეშავდა.

— დღისამ ბავშვები წაიხუზუნენ, ჩემი მამა უფრო ღრინიერილა პეტის
გაყენა და სოსოს უთხრა: „ზეჯ მკათასავით გოლიათი მეფნა მამაჩემიო.
დედა ყველა ამბეასა და ზღაპრის მამაჩემის გნობობით იწყებდა და ამ-
თავრებდა. ბავშვს ბეჭი რა უნდა. ისე დაიკვირე, მალე მიიღე ფორტზე
სვამათა მიერ ჩადენილ ყველა საგმროო საქმეს მამაჩემის წამოწყებად
სვამათიო“.

ბებიას გაყენა.

— სოსოს მკითხა: ახლა, როცა გაიციანი მამა, გული დაგწყდება?

— პირიქით, ძალიან გამიხარება, რომ გოლიათი არ აღმობრუნა და ჩვე-
ლურებიც კაცაო. ძალიან მომხებარა იციან: მეზობლის ბავშვებს სისხლს
ვეწრობდი. „პეტას“ ნუ მესმით, მე ჩემი დიდი პაპის მოსახლედ პეტო
გარ-მეთიო. ისინი დამცინოდნენ: პეტო რა სახელიაო. მე გბრახდებოდი და
მეშინო-კრემივ გადადიდი. სოსოს თავისი ქედა? — ისე მიუხედა,
დახატა პირდაპირ. ახლა მავყალის საქმენილად წაყვიდნენ. დღისამ პეტომ ჩა-
იხე მავყალის მურაბა შეუკო და სოსომ გადაწყვიტა, ახალი უფრო ეამებაო.

ერთმანეთის მხარდამხარა აწყობილი ნაბიჯით მიდიოდნენ მამა-შვილი.
ორივეს ერთნაირი თუქური ქულები უტრიადა და დახრილი წაწამებოთ
ცრემლებს იკავებდნენ. მამამ ვებერებულა გტრელი უტრიადა მამაჩემი
შვილის მხარეს. თეთონი ჩემიდან და კალათი აირტყა. შეურყეველ მხარი
უტრიადა ვერ იმარტებდა და წარამარა გასასწორებელი ხეზობა დაფრედ-
ბული, ბებიის გამომტყარა ნახუტებით ბირამვე გასეკული თვლები.

მამამ მუჯღუდური წაქარა და „უნეო“ უთხრა. ბიჭმა შეუხედა და, როცა
თვლები ზეით აბარა, ის ძლივშეგაგებელი ცრემლი დაწყებ დაფრედა.
გუგებმა კი მამის სახეზე დაფრედი ღლითი აირტყა, აიცილა. კაცს გუ-
ლი შეუქნდა. ეს სწორედ ის ცრემლი იყო, ანთევედ ასანთს რომ გაუღებდა
და გახარებდა მამას ის ორ წუთის იმის საბუნებელი დაივიწყა. ახლა
ხალხით სახეე ბაჭინი გაიციწყა და გაუფრულდა. კაცმა ეს მოსული გე-
ციკი ისევ იმ პატარად ჩათვალა და მოფრეების სურვილი შეუკვებულად მი-
შეშავდა.

ხელმარტობა და ჩემოდნებოთ დატვირთული ურკა ვეშამ იხეთი სისწ-
რაფით ჩააგრიალა, მამამ ძლივს მოასწრო გვერდზე გადახტებოდა. იმის კი გზა
უბრა, მარამ შეიღოს დავაგახა ძლიერად და ზედ გაფრებ მიავლი. მამივე
ჩემოდანი გაავლი ხელიდან და ბიჭთან მიიჭრა: ხომ არაფერი იტყინო.
თან ისე „სათავადა უნდადა ხელს დამგებულ მხარზე, თითქოს ხეთიოდ

წლის ცვლქო ბიჭუნა იყო. შეიღოს ვინებოდა მამის საკცილედ და არაფე-
რიაო—ამბობდა.

— ლადიო, ახლა მიდისათ, უკვე მეცევედ გაყინია, — ზახსენა დამ.
მამაშვილა კიბებთან დაწყვე ხელმარტი და უკან მომავალი დაუცადეს.
ერთმანს დახრლი თვალბოტი იღვენენ ერთმანეთს პირდაპირ. მერე მამამ
შულის შეგრა ამიღო და შვილს გაუწიდა. ბიჭი აბრუნდა. ხელის ენერტი-
ული მოძრაობით უკან, კიბები ჩააბრუნებინა კაცს. როცა შვილმა ჩამოსარ-
თმვად გაუწიდა ხელი, მამამ შეიკო არ დახედა. ღირნიდ მოთალბული ხერ-
წყები გადაყალბა რანდენურემ. მამამ შვილმა ხელზე მოათავინა ნეო.
ამას კი ვეღარ გაუწიდა მამამ. ორივე ხელი ფართოდ გაშალა, მიწოდელი
შვილი პატარა ბავშვებით მერდენი ჩარა, სახე შვილის ყელსა და მხარს
კმა ჩამალა და შეუკვებულმა ვაკაცყურმა გეთინიმა მხრები აუცახსება.
თითქოს შვილი ამას უღლიდა, ამას ღრმადენი მიეგრა, თავი მის
მეკრებელ ჩარავი და იმ მოთალბულ ცრემლებს გზა მისცა.

იღვა შუა ბაჭუნე ძემებს დამეგავსებული მამა-შვილი და ვეღარც ღრის
ამრეგდნენ და ვეღარც გარს შემოგრაფო ხალხსა. იღვენენ და ამდენმას მა-
ლულად ნახას სივრცელსა და სიბოთს ცრემლებად ფრქვევებენ. ცრემლი
ამრებდნენ იმ ვადლოდ, ატყვიდათ წლების დაუბრუნებლობის სინანულსა
დახრლიდა შვილისათვის თავდადებული დედის სირთალოლსა და შორს
მყოფი, ზედაინდ ქვეული მამის აღურის სურვლის. მამაც ცრემლებით
რტყებდა და წმენდა მითვებული შვილის უნახაობით ავიწყველ სინ-
დისის ტყენას და მზრად ელდასავით დატყებულ ნახვის გინს. გარს შემო-
ჯარღულივ შესცქეროდნენ და ნებნას მიიღლილი ცრემლებს და თეთიონაც იმ-
მზრადიღენ შურეგებულად დახვებულად დაწყებეს.

— კარგი, ბიჭო, გული ნუ ამიოღებო, უკვე მესამე ზარია, დაძრულ
მატარებულ არ შეტახტოო ბავშვი.

— ჰო, მაროდო, ჰო, ახალავე, მოდი, შეილო, ადი ვაგინოში, ადი!

— ახალავე, მამა.

ორივეს მიმართვა სხვადასხვა ენაზე, სხვადასხვა აქცენტობა და ჩა-
ხრლით იყო ნათქვამი, მაგრამ არც შვილსა და არც მამას ახლა იჯარ შეუე-
ჩნებია. მამამ კიბეს გაიგრა ხელი. წუთის შეგრა ისევ
ამილი და ბიჭს ჩაუღო კიბები. ბიჭმა მშინვე იფრინო, მაგრამ
უარის ნაცვლად ხელი მავრად მიუჭირა ხელზე და აციკა. როცა ბიჭმა
ბარკი მოათავალოდა, მამიდაშვილების დიდის წაწყობა: უკვე დაბარგე-
ბულიათა.

— კიდევ ჩამიდი, პეტო, მალე ჩამიდი.

— არა, ახლა მალე ვეღარ ჩამივალ, ჯარში მიწყვევენ.

ჯარში მიწყვევო და მამას ხელხალა აუთოთოდდა მხრები. როდის გაევი-
დოდა ეს დაუსრულებელი ხამი წელიწადი? კაცმა თვალის დაფრეგება ვერ
მოასწრო, რომ საცხენის ხმას გაისმინა და დაძრულმა მატარებელმა ბიჭი
მოსტყა.

ახალიც არ ვგონათ, უკვე ფანჯარასთან იღვა თვალბუნაწვიმარი, სახე-
შხიანი, თმამუქება ბიჭი, იღვა და იღიმებოდა. გრძელი წაწამებით ძლივს
აკავებდა ჩამოსცვენად გამზაფულ მარგალიტებს და მინც სხვა ცრემ-
ლებს ენადებდა. შორს დარჩენილი დედის თვალბუნა სხვა ცრემლიანი თვა-
ლები უნაიცივობა, ეფარებოდა, ბინდებდა. წელა მიხვალა მანქანას სო-
ლის საზღვრამდე აცილებდა ცრემლიანი, აეუტუნებელი შავი თვალბები. ეს
მისი და-ძემების დედის თვალბები იყო, მაგრამ ახლა ბიჭს ენებებოდა, რომ
თუქვა მისი შობილბო არ იყო, ამ ბიჭისათვის მინც დედად იქცა ეს უბევე-
ამომავლები ქალი, მიიღო ღამე რომ გაათვებინა გვეყიანობასა და სიხ-
რალუდს, შიშსა და მივალბობას შორის ზრდილამ და დლითი ნაბრძოლსა
და ნამტარალუდ თვალბები სიყვარული ააციციმია.

მამა მიხვალა მატარებელს ფხმდევს მიწყვევდა, თანდათან უნახებდა
სიარულს, რადაცას ანიშნებდა, ელაპარაკებოდა, არიგებდა. ბიჭს არც ერთი
სიტყვა რა ენობდა, მაგრამ შეუძენდად ხეცდებოდა.

— სადღეღამე არ ჩამიშვებო, ვაგინებო არ იარო და თუნდად შემეგვე-
დნამ მატარებულმა დაიციანთა, ზედაინ არ იბანაო. — მისასობდა მამა.

მაგრამ ბიჭი წარბას არ იყრავდა, იღმასავით არ უჯარდებოდა მამას:
პატარა ხომ აღარა ვარო...

„რა ესოდის მღერა ყმისა, სმენად მხეენი მოვიდიან,
მისვე ხმისა სიტკბოსაგან წულოთ კვანიცა გამოსდინან...“

მხატვარი შიხაი ზიჩი

ლიანა ელნიკა

მისი ნახვა, ცოტა არ იყოს, გავეცირდა.

- რეპეტიციაზეა.
- ეს წუთია გაიქცა.
- ასე, დაახლოებით, ერთი საათი იქნება, რაც წაგიდა, — გვასუსებოდა ქალის მშვიდი ხმა.
- ალბათ, მალე ახალ სურათში გიხილავთ (როგორც იქნა შევხვდით).
- ახალ სურათში? არა.
- ?!

— ახლა მთლიანად თეატრით ვარ დაკავებული, — ფიქრიან თვალეზში წუთით შიშმა გაუღვია, — ოფელია უნდა ვითამაშო „კამლექტში“. ოფელია, აი თურმე რა!

ჩვენი თანამედროფეთაგან ბევრს ასრულს ვერიკო ანჯაფარიძისა და უშანგი ჩხეიძის სწორუბოვარი თანაში „კამლექტში“. ანსოთ, როგორ უკეთებდა ზოლმე რეპეტიციებზე კოტე მარჯანიშვილი შეშლილ ოფელიას საკუთარი ხელით თმაში მინდვრის ყვავილებს, როგორი თრთოლივით ელოდა სამი ზუმერასი პრემიერის დღეს...

ამ სპექტაკლს ახლა ნიჭიერი რეჟისორი ლილი იოსელიანი ამზადებს. სრულიად განაგებია ის დიდი ლეგენა და მონდომება, რომლითაც იგი ამ მეტად საპასუხისმგებელ საქმეს მივიცა. აი რა არის მიზეზი, რომ სპექტაკლით დაკავებული მსახიობების ნახვა სახლში თითქმის შეუძლებელია.

როგორი იქნება ლია გლიაგას ოფელია? — მისი გარეგნული მომზიბეულობა გუბს გარეშე: თითქოს თვალწინ მიდგას უსომოდ ნაზი, ფერმკრთალი, დიდი შიშიანი თვალეზობია და გაწვდილი უღროს ხელეზობით. რაც შეეხება როლის აღქმას, მის სწორ, შექსპირისეულ გახსნას, მსახიობი ამისათვის მთელ თავის ენერჯიასა და ცოდნას იყენებს ამიტომ, რომ შუალეზმედ, ზოგჯერ დილაზმედ თვალგახეზილი წევს და ფიქრობს: შექსპირის გმიარებს უკვართ ფიქრი.

ზოგჯერ ფრთხილად წამოადგება და სარკესთან მიღის, ჭერბინად შემოსულ ლამაზიონების მჭრქალ შუკვუე კარდებ არა ჩანს თფლიას დამფრთხალი, სველიანი, ცხოვრების სიმუხბლით სასოწარკვეთილი თვალები.

ბინის შესასვლელის კედლებზე აფიშებიც გაკრული. „ჩრდილი გზაზე“, „მამულეუი“, „პამი-არქუი“. რამდენი აკლია?—ვითფი, რვა. სულ თრთმტვი გაიპოღს. თრთმტვი როლი ცოტა არ არის. ზოგიერთი მზახიობისათვის, შეიძლება მთელი ცხოვრებაც იყოს.

მაყურებელმა ლია ელიავა პირველი გაიციწო რინდელის სურათით „ჩრდილი გზაზე“. ამ ფილმში ის სოფლის მასწავლებლის, გულზურცილო ქალიშვილის როლს ასრულებს. თავისი პატარა მისწავლებლებით სუფთასა და გულლის ყველაფერი ისჯვრა და ყველას ენდობა. და რა მწარევა გულსწყვეტა, როცა იგი ბოლოს მოტყუებული და შეურაცხყოფილი აღმირნდება. მაყურებელს განსაკუთრებით ამასთორდება ეს აფიცი. გამბეიწარებელი ცეცხლს აფრტყევა თვადებიდან. გრინობ, ის, ვინც წუთის უკან ასე უყვრდა, ახლა მიეფილი ძალით ეზიზღება.

შერულების უზრალი, უპრეტენზიო მხერა მას პირველსავე ფილმში უკვე დასარტულზე მსახობადა წარმოვიდგენს.

ამ სურათის გადაღების შემდეგ, სულ მალე, ასალი როლი შესთავაზეს: პირნიზისა და პირნი-მთვარისა „პამი-არქუი“. ლია ელიავამ შესანიშნავად შეიმეწო თავისი გმირების არსი—პატიონება და ბრის სიყვარული საყუთარ სიცოცხლეზე მალდა უნდა დააყენოს.

რა მომზადლავია იგი ამ როლებში. რამეღლა კღვმა და უბიწოებმა მისი გმირების გარეწობაში! რევისორ ნ. სანიშვილის ფილმში „ქალის ტვითი“, რომელიც 1957 წელს გამოვიდა, ლია ელიავამ სულ სხვა შესაძლებლობები გამოავლინა. იგი აქ მებრძოლ რევოლუციონერ ქალიშვილს განასახიერებს, რომელიც გმირობამისაც კი მალღდება და განდარმთა რტბისტრს კლავს. ამ ფილმს მოკვცა „მამულეუი“ — სამშობლოს ძალით მოწყვეტილი ლამაზი ცირა. ღენერლმის „იორისტონის შეილი“, რომელშიც იგი ანას როლს ასრულებს. ამას წინათ ვერნალ „სოვეტკიუი ევრანნი“ დაიბეჭდა ვ შალუნოვიკის სტატია „ათი მოგზაურობა“. ამ სტატიის დაწერის მიზეზი, როგორც თფითონ ავტორი ამბობს, იყო მაყურებელთა მიღელი ჯგუფის მხერ ხელმოწერილი წერილი. იაინი სთბოღდენ „სოვეტკიუი ევრანის“ რედაქციამ მიგთხროთ ნიჭიერი მსახიობის ლია ელიავას შესაბებ, რომელიც „იორისტონის შეილში“ ანას როლს ასრულებდა. სტატიის ბოლოს ავტორი სინანულით ამბობს: „ღია ელიავას არც ერთ ისეთ ფილმში არ მოუხდა მონაწილეობის მიღება. რომელიც მიგუნდა იქციოდა და საყოველთაო ყურადღებას დამიმახურებდა“.

ამ წერილის მოგონებაზე ლის გაეცინა და ხუმრობის კილოით სთქვა:

— ხომ ხედავთ, რა უბღბო ვყოფილვარ?! მფორ თთაინი სკაში ატრიაღდა და მკაფიოდ მოისმს: — მამევი, კა-მა-ვი, კა-ა-მ-ა-კ-ი... ატელ თთაინი ახლა სიწყნარევა ლია თვადამარლი ზის. თფირი ხეღები ევღბიფიოთ მიჩანან

ღია ელიავა და ცნობილი კინორეჟისორი ფედერიკო ფელინი მოკუნის კინოფესტივალზე

ირაკლი — „კაპოკანა“

მაიდაზე. სიწყნარეს ისევე უერთდება ჭარბული ამნანის უკანასკნელი მხერა „პი“, „კა-მა-ვი“.

მეწეწება, დიდოვალა გოიონას (იგი უთოოდ დედასა მტავს) წითელიკობებიანი კაბა აცვია, ხელში ძაფზე გამობღბული უწოღებელი წითელი ბურთი უტარავს, ტყეში გაბბულ მამევი ზის და ფეხებს იწეწებს.

უტრად დღდი სიხარული მუღვლება. მიხარია, რომ მფორ თთაინი ლამაზი გოგო „სამაკს“ მარცეღავს. მიხარია, რომ ჩვენ ში თფეღია ზის მეოცნებე თვადები.

ნანაული მბარაიწვილი

ღია მხოვლის კინოგარკელავია შობის

ქია ჯოს ოჯახი

„შოი მღვიმელი და მისი მეუღლე ანა ჩივაძის ახალი ახალგაზრდობისას“

ძველებური სახლია. ესო ვიწროა და ვრცელი. რვა თუ ცხრა საფეხურიანი კიბე მყოფ საბურთალოს აივანზე გადევანთ, აივანი გრძელია და რამდენიმეგან გადატანებული. ქუჩუკაშვილები სულ ბოლოში ცხოვრობენ და, სანამ მათ ბინასზე მიალწვეთ, რიგში ჩარიცხვებულ ოთახებს უნდა ჩაუაროთ, რომელთა ყველა კარი და ფანჯარა ხარკული მოკარის პირდაპირ გამაღის. ასეთ სახლებში მუზოლუმმა წარმოადგინა იცინა ერთმანეთისა, ვინ როდის წავიდა, ან როდის დაბრუნდება, რა უკისის, რა უღების. ქუჩუკაშვილების ოჯახს მთელი უბანი იცინოს, ერთი, იმიტომ, რომ ნახევარ საუკუნეზე მეტია ამ პატარა ქუჩასზე მკვიდრობენ, მეორეც, — სახელოვანი მამის შვილები არიან, შესაბამის კიდევ ერთი მამის კაცულე დადავარიანი, თავადც სახელოვან ცხოვრობენ.

თველ სახლში ბევრი არაფერი შეცვლილა. წინა დროში, მრავალ მაგიდაზე წითელი მიხაკები შევინა. ფერადი ფარდები აბლილებენ დღის თვალისმიმჭრელ შუქს, ამვიდებენ მიხაკთა სიწითლს; ეს სიბოლოე და სიმწვანე სწორედ რომ კარგად ეხებება აჭარო ცხოვრების წესს რიგში, ნივთების ასაკს, სურათებიდან გადმომდგარი კაცის სიდარბასისებს.

ერთი კუხზე მთლად იმ ყადაღე გამოიყენება, რა, როგორც იგი ამ ოცდაათწლიან წლის წინაა ყოფილა. დღემდე შემორჩენილი წიგნების უკრალო კარადა და მჭელი საწერი მაგდა და თავისთავად მიგანინებთ, რომ ისინი უთუოდ ვო-

ლაცის ხსენის პატივსაცემად შემოუნახავთ, თორემ დიდხანსა აქ აღარ ზღვებოდნენ. მაგიდას უკანადად გრძელი ფეხები სადავარიო აქვს ჩამატებული. ამ სადავარზე სადავარიო შოინა. ისიც 33 წლის წინანდელია. მამინ ეს კუხზე ღამისა სიციხვად ცოცხლობდა: „ძია შოი“ კინახდა თავის უკანასკნელ წიგნს „ციციანთოვლას“, აწერდა უკანასკნელ თარიღს, დღეობით სიყვარული მოიკითხავდა ქალიშვილებს, დამით ნაწერ ლექსებს წაკითხავდა.

ცრმელები იხსენებენ, როგორ მოულოდნელად ჩაქრა; ერთ ღამეს გვიანობამდე იმუშავა აზავის გაუვია, როდის შეიქნა ცუდად. სიციხვლის კარამდე მივარდალული დარჩა. უტიტყვოდ, უჩვეულად ვაჭიდა და მაგალითად დატოვა თავისი საინო, მორიდებული ცხოვრება, ადამიანებისგან უსაზღვრო სიყვარული, შრომის-მიყვარება და სისხტყვე. იმ დღიდან ოთახის ამ კუთხეში სიციხე დაისადგურა. კარადანი წიგნები უძრავად ჩაიკეტა, მაგიდის უკრებში ჩარჩენილი ხელნაწერები ისტორიად იქცა. ქალიშვილები თავს ეღვებამ ამ ისტორიას, ასაკუთვებენ თითოეულ ფურცელს, თითოეულ ამონაქერს.

ძველისძველ ფოტოებს დღევანდელი მოუტანია ნახსი, წყობილი სახე ჰქადავს, მრეული მშვედლის იღიარონ ქუჩუკაშვილის ოჯახის მეთოდ, ნამოლარა შვილისა, რომელიც ზედის საძიებლად ქალაქში ჩამოსულა და თან პოეტური გული და აღმადგინა ჩამოუტანია. ახალგაზრდას სამწველი ასპარეზზე იმთავითვე წარჩატება მოუპოვებია. პირველივე ლექსები „დროგაში“ იბეჭდებდა, რომელსაც მოკრძალებული ფსევდონიმი „მღვიმელი“ აწერია. საიდან განჩადა „მღვიმელი“? გადმოგვცემენ, რომ შოის მასწავლებელი, ნიკოლოზის მეტისმეტა უქყანა რომისათვის ბეჭე შეუდარებია შოი მღვიმელისთვის. შოისა დაღეს დაბადებულ შოის თავისი სახელოვანი სუბნისი გვარის მაგიერი, როგორც ჩანს, მოწონებდა და სიამოვნებდა შეუძებნია. თუმცა სხვადასხვა დროს სხვადასხვა მიზეზებისგან ქაინია: „ჯაკელი“, „ილია“, ჭინკარია“, „მერცხალი“, „იპარარა“ და კიდევ რამდენიმე, მაგრამ გულს ყველაზე უფრო სი პირველი შეუთვინებია, ალბათ იმიტომ, რომ პირველს უწეალო, სისარულსამეტიველებული ცხოვრება მტე საერთოს უფრო მარტვილის პირიფეხასთან სამკვდად. თუ გადმოვყვან დაჯერებთ, თავის მხრივ, ქუჩუკაშვილი გამოცვლილი გვარი უნდა იყოს და ახლიც იმეტილი ბიზანტიანი და მდიდროდეს, რომელიც, თურქებისაგან შექცევრებული, დიდხანს წინაა პაროლში გადმისახლებულან, მერე, თითქოს შემხებვევით,

გზადგავილი თურქ მერანდარეგებს ერთი ტან-მორილი ბიზანტი სისხარტისათვის შეუკათა და საღვროდ „ქუჩუკი“ (პატარა) შეურქმევით, საიდანაც დასახამი მისწელია ქუჩუკაშვილების გვარს. როგორც არ უნდა იყოს, ფაქტია, რომ პოეტს თავი ქართულად მიანდა და მისი შთაბეჭდილებების წყაროსაც ძირითადად მშობლიური ქართლის სოფლები, მისი ბუნება და ადამიანები წარმოადგენენ.

თამარი, უფროსი ქალიშვილი, გულითადად იხრობით აესებს და ერთმანეთთან აცხვრებს შუა უკრიდან ამოღებულ ხელნაწერებს. ისინი იქმნებოდა უმთავრესად დამით, რადგან დღისით მრავალშვილიან ოჯახში შეუძლებელი იყო განმარტობა. ყოველდღიური ლექსისათვის ზრუნვა იცის, კორექტურების კითხვის მიღი დრო მიჰქინდა. ოჯახური სითმი მაინც ყველა ტკივილს აუწყებდა.

შემწვევლად მოვიდა 1916 წელი. შოი მღვიმელი 50 წლისაა. სახელოვანებულ წყაროს მონაწიფობის 30 წელიც უსწავლიდა. სასიხუბლო დღეს ოპერის თეატრში იმართება. ქართული სასოფადობა ფართოდ აღინაშნეს ამ თარიღს. მამის მონაწიფეობენ ქართული საბავშვო მწერლობისაგან ერთი მკვდელი ისე შოის მდიონარი, როგორც იყო კაკასიონი შეუძლიანა სასოფადობა, ანდა თბილისის ნოქტაოკლები მარჯვენა უკრანი დღემდე ინახება თბილისელთა მხრე მორთმეული ვერცხლის ნივთები: სამღელეკალია, სპიკალღელ, დანა...

აქვე „საქართველოს“ 14 თებერვლის სუთათიანი დამატება, რომლის რედაქტორი სანდრო შანშიაშვილი ყოფილა. გაზნოს მწერლის პატივსაცემად უწერველად დაუბეჭდეს სურათები. შოი ცალკე, შოი შეგობებთან. ფოტოებიდან იმორჩებია: დავით კლიდაშვილი, იაკვალაძე, თინა შენჭარია, იროდიონ ეფრემილი, ბიჩანა, იონო რასუიაშვილი, ვაგა-შმაგულა თავისი შვილით ლევანით... გახუთი აქვეყნებს ვაგა-შმაგულას ლექსს, რომელიც მას 1909 წელს მიუძღვნია შოი მღვიმელისთვის:

ბავშვთა გულს მესაიხუდღვლე,
ქმრისობ მღვიმეში ჩუხადა,
ბავშვების ჭირი და ლხენი
გულს მიგანაწი ყველუდგის.
გუ რიდი მიუწიწიწია
სიტყვა ნათქვამი უნდა,
იმიტომ გუკინი პირია,
გადღვავეკინი მებრადი.

მაგიდა ინახავს საწერებს, ადრესებს, მუზოლის პატარა ბიჭის, პორტის ხელით შეურქმელებულ „ძია შოის“ პორტრეტს, 1909 წლის „ივერიის“ ფურცელს, სადაც ი. გრიშაშვილის

ნენი გაბაჩიაძე

„გამოყანა“ მოუთავსებია შიოს ერთ-ერთი მტრის მისამართით; საკვალდემო შეზღვევით და-ნაზად შესრულებული ნახატების მიხედვით, რომელთა ერთ რიგს სანდრო შანშიაშვილი აწერს ხელს, მეორეს — ჩვენი სასაქონლო მეცნიერი ნიკო კეცხოველი. ზოგჯერ ნაკადული და ხის ფსევდონი ჩადებული ბუდე გამოყვანილი, ზოგჯერ — ჩიტები და ჯეჯილი, ამ ყმაწვილი და ყვა-ვილები. როგორც ჩანს, თითოეული რომელიმე ლექსის დასაწყისი ასოსთვის ყოფილა განკუთვ-ნილი და შიო მღვიმელის საყმაწვილო წიგნის მისაკვამავად შეუდგენიათ.

და ცხოვრობდა „შიო შიო“ ამ წყნარ ქუჩა-ზე, ახლა მის სახელს რომ ატარებს. მღვიმელე-ბის ოჯახს მისამართი არ შეუცვლია, შიო მღვიმელის ქ. № 7, სამივე და აქ ცხოვრობს — ამათ, ნინო, ქეთევან. ამბობენ ქეთევანი მამის საბავშვო შოლად.

ოჯახი მუდროდ ცხოვრობს, დედა — ანა ჩივაძის ქალია — უკვე ოთხმოცდახუთწევრი წელიწადში შეგაჩა, მაგრამ მის თვალებს ჯერ კიდევ უსათვალოდ შეუძლია კითხვა და დი-მილით გასწვნიება სამუდამოდ გარდასული ყმა-წვილქალობისა.

ამ წყნარ სახლში ზოგჯერ მღელვარება ისა-დურებს.

მღელვარებანი ყველთვის კეთილად მოაფი-დება: მაღაზიებში წიგნის თაროებს ამწვევებს ნი-ნის გადმოკრატული ბუდეები, დისტრესი-კი, ლევ ტოსტაიტი, კავთერი, მერის შხობე, ქუთუნიანის წიგნებს ეტანებიან არა მხოლოდ უმ-ცროსი ასაკის მკითხველები; „ჩვენი ურის ბავშ-ვები“, „თბილი პური“, „ბიჭები“, „ყვანკლები“ მდინარეზე“ ყველასათვის საამოდ საკითხავი ნა-წარმოებებია. ხოლო მოზარდი მაურციელი გა-ტაცებით უსმენს ქეთევანის პოესებს — „ხათო-რის ზღაპარს“, „კონკიას“, „კონკია“ სულ ახ-ლახან დაიდგა. პირველ წარმოდგენაზე დედაც დაესწრო. საკვირველია: ერთ ქალბოილს ზოი-ტკნიკერ-სავეტერინარო ინსტიტუტი დაუ-მოაჯერებია, მეორეს — გეოლოგიის ფაქულტე-ტი, ნინო ამ ელჩიწად ზოიტკნიკოსად მუშა-ობდა, ქეთევანს ერთხანს მინერალოგიის კათედ-რასზე კვლევითი საქმიანობა იტაცებდა, მაგრამ ოჯახის ტრადიციამ თავისი გაიტანა, სანთელ-საქმეულმა გზა არ დატოვა და დები დიდ ქარხნულ ლიტერატურულ ოჯახს დაურუნდნენ. ქალბოივებს შუა ოთხნო უფრო მარჯვევია მოუმაბა, სწორედ იქ, სადაც მამა წერდა ხოლ-მე. აქ მამისეული საწოლი დგას და მამისეული სამყაროფილებიანი სარკე ჰკიდია. მამის ლან-დიც თითქოს აქ სახლბს, მშვიდი, ღიმილიან-იმედოვანი წინამძღვარი მათი დღეებისა, პირვე-ლი მკითხველი და კრატეოსი...

— მამა ასი წლისაა, — ამბობენ ქალიბოი-ლები ინგვარი კილოთი, როგორც ცოცხალზე იტყვიან.

ბიძი საბაძამ

* * *

დღეს ფრინველები ისე გრძობენ სინათლეს ციხას, ვით გვირახიდან აზოსული დალილი მუსა. ხეცზეც ხედან ვარდისფერი წვრილი ფეხებიო, და ნელი სტენით მოუხმობენ მარწყვის უვავილებს. ისინი სტენით მოუხმობენ ყველაფერ იმას, რაც კი უნახავთ ფეტვის სიმსხო მრგვალი თვალებით, რაც კი შემორჩა მშვენიერი და გულუკეთილი ვარდის ფურცლებით გადაიწილულ იმთა გონებას. და ამას ჰქვია გაზაფხულის გამოღვიძება.

* * *

რატომღაც მინდა ასე გიწოდო: „ზომავე მებად მაღალი კაცი“, რატომღაც მინდა ასე მახსოვდე: „მეზენი რომ იდგა მაღალი კაცი“.

„ქარში რომ იდგა და იციონდა“, რატომღაც მინდა მახსოვდე ახე, ქარში რომ იდგა და იციონდა, და არცა როდის ფიქრობდა ქარზე.

არა სახელით და არა გვარით, მე შენზე ვფიქრობ: „კაცი, რომელიც“ და მსურს შენ ვითხრა ყველას მაგირად კაცურ საქმეთა საშადადობელი.

გაბასენდები და ვფიქრობ ასე: „ქარში რომ იდგა მაღალი კაცი“, გაბასენდები მერულდეს ჩემსასა და ეწვიებთა: „მაღალი კაცი“.

განა მაღალი, განა ლამაზი, ქარში რომ იდგა ძლიერი მხრებით, ქარში რომ გაედა მხიარულ ფრინველს და არცა როდის დაუშვა ფრთები.

ვის აგონდები ჩემსავით კიდევ. „ხაზენი სწორი, ხაზენი მკაცრი“, რატომღაც მინდა მახსოვდე ასე. „მეზენი რომ იდგა მაღალი კაცი“.

* * *

შენ უფრო ჰგავდი სკას მიტოვებულს და დახიცილი იყო ფუტკარი, გადახვეწილი იყო ფუტკარი, თუ... შორს წასული იყო ფუტკარი.

შენ უფრო ჰგავდი ცარიელი ფიჭას, გქონდა ხელები გახვეწილი, ახლა თვანებში სინათლე გიჩანს, შენი ფუტკარი დაბარუნებულია.

ამაოდ იყავ სევდის მფლობელი და საუვედური მიწას უთხარი, ამწვანებულა შენი ფოთლები, დაბარუნებულა შენი ფუტკარი.

დაბარუნებულან შენი ქედნები, და გაზაფხულის გადგას ნათელი,

მაშინ კი ჰგავდი ცარიელ ფიჭას და აღაჯარის გქონდა წაილი.

* * *

გამომავადნი სრიალით კლდეთა, ეს მავთულები მოღანა შენთა.

„ო, თქვენ სინათლეს ატარებთ მკერდით, ო, თქვენ სინათლეს მკერდით ატარებთ“.

უერთდებიან ქალაქებს ღიმილს, მაღალ შენობებს, მშვენიერ ხიდებს,

გამლოვილან წიფას და მცხეთას, ეს მავთულები მოღანა შენთა.

მათ ლამაზ სრიალს შევყურებ სევდით: „ო, თქვენ სინათლეს ატარებთ მკერდით“.

მანკურნი

საბჭოთა ხალხის კულტურული ღონის თვალსაჩინო ამალემა თანდათანობით ვლინდება როგორც წარმოებაში, ისე ყოფაში. ყოფის კულტურას კი პირველ რიგში განსაზღვრავს ადამიანის საცხოვრებელი ბინა — მისი მოხერხებულობა და სილამაზე.

ბინა, მისი სასაფაი ყოველთვის შეფარდება მწარმოებლურ ძალთა და საწარმოო ურთიერთობის დონეს. იგი ასახავს ეპოქის ცხოვრების სოციალურ-ეკონომიურ პირობებს, მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარებას, სასოფლოდობის იდეურ-პოლიტიკურსა და მხატვრულ შეხედულებებს. ამიტომ, იმის გასარკვევად, თუ როგორი უნდა იყოს თანამედროვე ბინა, როგორია თანამედროვე სოციალისტური კრიტერიუმები, უნდა გავითვალისწინოთ ის გარდაცემები, რომლებიც მოხდა სასოფლოდობის ცხოვრებაში, მეცნიერებასა და ტექნიკაში. ჩვენს ეპოქაში შეივალა არა მარტო ცხოვრების წესი, არამედ მისი ტექნიკა, დინამიკა, შეივალა წარების აქტმა, წარმოიშვა ასალი წარმოდგენები.

თანამედროვე შენობებიც უფრო სადა, ცხელია, არა მარტო მათი ინდუსტრიული მეოპედებით მშენებლობის შედეგად, არამედ იმიტომ, რომ ასეთი სახე შეესატყვისება ქალაქის ცხოვრების ატმოსფერულ რიტმს, ქუჩების საერთო გაფორმებას.

ყველაფერი ეს განსაზღვრავს თანამედროვე არქიტექტურის სახაითა — სიესაგება, სისადეგება, რაციონალობას. ეს უკვე მისი ასალი თვისებებია, მისი სტილისტური ნიშნები. ეს ნიშნები, ბუნებრივია, ვლინდება ჩვენს ბინებში, ავეჯში, გამოსყენებულ ხელოვნებაში და სხვა.

მეგრამ წინამ შუებოთები ბინის სილამაზის საკითხს, პირველ რიგში გადავხედოთ თვით თანამედროვე ბინის დავეგებებას.

სახლიან საკითხი ჩვენი ხალხის კეთილდღეობის უმნიშვნელოვანეს პრობლემას წარმოადგენს და მის დიდი ადგილი ეთმობა სახელმწიფოს განვითარების გეგმაში. სოციალური არსით ახალი ბინების შექმნის საკითხი ჩვენს ქვეყანაში ჯერ კიდევ 20-იან წლებში წამოიჭრა, იმის მიზეზით, რაც გამოქვეყნდა ვ. ა. დღინის სტატეგია: „კომუნისტის ყლორტები“ და „ღლიდი წამოწყება“, სადაც ლაპარაკია ქალის განთავი-

სუფლებაცო თუახანი მეურნეობის მიმე ტვირთისაყან.

შეკენა საცხოვრებლის ახალი ტიპები, სადაც საცხოვრებელი სადგომები ორგანულად იყო დაკავშირებული სასოფლოდობრივ დაწესებულებათა კომპლექსთან. შემდგომში დაიწყო მრავალთათხანი ბინების მშენებლობა. მეგრამ ბინის თითოეულ თათხში დასახლებული იყო ცალკე თუახები.

1956-58 წლებში შეიქმნა ახალი რაციონალური ბინების პროექტები თუახური დასახლების გათვალისწინებით. თვით პრინციპი ტიპობრივი პროექტირებისა უცილობლად პროგრესულია. ახალმა ტიპობრივმა პროექტებმა უდიდესი როლი შეასრულეს საბინაო მშენებლობის ინდუსტრიული ბაზის განვითარებაში. ახალი ბინების ღირებულება ძველთან შედარებით შემცირდა 30-35% -ით, კვადრატული მეტრისაკე — 12-14% -ით, ამან სახელმწიფოს საშუალება მისცა ბინებით დაეკმაყოფილებინა მშრომელთა დიდი რაოდენობა. ამასთან, უკვე ის ფაქტი, რომ ამგვამ თითოეულ თუახს ქვეყნა ცალკე ბინა — დიდი სოციალური მოვლენაა. მეგრამ ხალხის მოთხოვნილება, ბუნებრივია, იზრდება და არსებული ტიპობრივი პროექტების მიმართ გაიამის საშაბლოდანი პრეტენზიები. მართლაც, ტიპობრივი-სტანდარტული პროექტები გათვალისწინებულა მხოლოდ რამდენიმე წელიწადზე-თავიში არსით, ტიპობრივი პროექტი, როგორც ყოველი სტანდარტი, უნდა პერიოდულად იცვლებოდეს უკეთესით. პირაქათ შეზიხვევაში, ორ ტექნიკური პროგრესის საშუალოდმან თავის საწინააღმდეგო მოვლენად იქცევა.

რა ნაყოფიანებანი გაანია ჩვენს თანამედროვე ბინებს? პირველ ყოვლისა, ამგვამ მოქმედის 1-319 და 1-464 სტრიას ტიპობრივი სექციების ბინები არ შესატყვისება საქართველოს მოსახლეობის დემოგრაფიულ შემადგენლობას. თუახის წყობა დამოუღებელია მის წყობა რაოდენობასა და ასაკობრივ შემადგენლობაზე. მრავალშრილიანი თუახის ცხოვრება დაკავშირებულია ბავშვების აღზრდის პროცესთან, ვრცელ საოჯახო მეურნეობასთან და განსხვავდება მცირე თუახის ყოფიანგან, სადაც მხოლოდ უფროში ასაკის ადამიანები არიან (ეს ადამიანები ჩართული არიან წარმოებაში და უფრო ფართოდ სარგებლობენ მოსახლეობის სასოფლოდობრივი ფორმებით).

ამგვამ გამოიღწარე, ყველა კატეგორიის თუახისათვის უნდა იყოს გათვალისწინებული

მათი მოთხოვნილების შესაბამისი ბინა, განსხვავებული სიდიდითა და სადგომთა რაოდენობით. საბჭოთა კავშირის მოსახლეობის დემოგრაფიული შემადგენლობა განისაზღვრება შემდეგი პროცენტებით:

ერთეულები	— 13 %.
თუახები ორი სულისაგან	— 18 %.
„ სამი „	— 26 %.
„ ოთხი „	— 22 %.
„ ხუთი „	— 12 %.
„ ექვსი და მეტი „	— 9 %.

მოქმედი ტიპობრივი პროექტები კი ეთვალისწინებენ მხოლოდს 1-2 და 3-თათხან ბინებს, რაც, ცხელია, ვერ დაეკმაყოფილებს ყველა მოთხოვნილებას. ამის გარდა, დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ბინების სწორ განაწილებას. საშუაზროდ, ქალაქისა თუ რაიონული საბჭოების დამსახურების მუშაკები, რომლებიც, ბუნებრივია, ცდილობენ, რაც შეიძლება სწრაფად დაეკმაყოფილონ მშრომლები ბინებით, ხშირად არღვევენ დასახლების პრინციპებს. ასე, მაგალითად, ორთათხანი ბინანი ასახლებენ ხუსოსიანთ თუახს — მხოლოდს და მათ ცოლმეორედს ვაქს. ეს კი ფაქტიურად ორი თუახია, რომელსაც გეუთენის ორი ერთთათხანი ბინა ან ერთი სამ-თათხანი. ამგვარად, თუახები, რომლებშიც უფროთა ერთადიდევი რაოდენობაა, ოდნურ განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან ასაკობრივი და სქესობრივი შემადგენლობით, მოითხოვენ ბინის ხეულ სხვა დავეგებებას. ბინების ასეთი ნომერულადრისა და მათში არასწორი დასახლების შედეგად მოსახლეობის ნაწილი, რომელმაც ბინა მიიღო, ფაქტიურად არაა დაკმაყოფილებული და მალე ისევ ეძებს ან თხოვლობს ახალ ბინას. ამგვარად, დიდი სოციალური ღონისძიება ხშირად სასებოთად ვერ აღწევს თავის მიზანს.

სხვა მნიშვნელო მნიშვნედი ტიპობრივი პროექტის მიმართ შედეგება: ბინებში არაა გათვალისწინებული ელემენტარული ფუნქციური და ესთეტიკური მოთხოვნილებანი, ბინების დავეგებება არაა მოწილი და მოხერხებული. არ იყო მოზანდერნილი დავეგებების ნორმების შემოღება, კერძოდ, დამზარე საბაჟოთა ფართობის შემცირება, ოთახის სიმაღლის შემცირება და სანიტარული კვანძების (ამაზანა, საპარფაქტი) გაერთიანება.

მართალია, ამ ნაყოფიანებათა გამოსწორება დაკავშირებულია ბინების გარკვეულ გაბიერებასთან. ასე, მაგალითად, სიმაღლის გადიდება

საგარეო ურთიერთობების სამსახური

ყოველი 10 სანტიმეტრი აძვირებს სახლს 1%-ით, განცხადების განკარგულება — 1,5%-ით, რაც საერთო ჯამში დიდ თანხას იძლევა. მაგრამ რა-ცა ყოველივე, რაც ეკონომიკურა ხელსაყრელია და ლოგიური? ძველი ბინების 3,5 მეტრის სიმაღლის შემცირება სასებით მიზანშეწონილია, მაგრამ 2,5 მ უკვე უარყოფითად მოქმედებს ადამიანის განწყობილებაზე და სულ 20-30 სმ მომატება სასებით შედეგშია ბიზნისს. ამგვარად, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ბინაშემდგომე ბინის სიმაღლე განისაზღვრის 2,70-2,80 მეტრით.

ასევე ლოგიურია სანკანის გავრთობა ერთობიან ბინაში (რომელიც 1 ან 2 ადამიანზე განისაზღვრული), მაგრამ სამოთხიან ბინაში იგი მრავალ უმჯობესობასთან დაკავშირებული და არც უნდა იყოს დაშვებული.

მიშპედი სერვის ტიპობრივ პროექტებში ორ და სამოთხიან ბინებში ყველა თითბი იწვინი პრობლემა, მათი წინა თითბის ერთბაშია — 14-16 კვ მეტრი, რაც ავრთვე უმჯობესია. გაყვანილი უკეთესი პარამეტრები შეიქმნებოდა, ერთბით თითბი რომ გარჩილიყო, მაგალითად, ხანძრე თითბის ხარჯზე. თანამედროვე პრობლემა, როდესაც ქალბის უმჯობესობა მასხარობს და, ბუნებრივია, ცოტა დრე აქვე საოჯახო მეურნეობისათვის, ოჯახი უმჯობეს შემთხვევაში საშარეულობის საიდობლი, მედიკომდ მიგვანია საშარეულობის შენევისა 4,4 კვ მეტრზედ. ალბათ, დიასახლისების უმჯობესობა მხარს დაუჭერდა საშარეულობის ფართობის გადიდებას 7-9 მეტრამდე და მის გადაქცევა საშარეულობისათვის დიდი, თუნდაც მითბიადი საცხოვრებელი ფართის შემცირების ხარჯზე.

დასასრულ, ისეთი წერილობანი, როგორცაა საშარეურო საკუნაო ამ მეტრე, სულ 1 კვ მეტრი ფართობის სათვის მოსაბა დიდ უმჯობესობას ქმნის, ვინაიდან ყოველ ოჯახს აქვს გარკვეული სურსათის მარაგი და საცემი, გათვალისწინებული საკუნაობისათვის. მის მოსაბასთან ერთად თბილისში ბინების ყველა აიგინა და ლოჯია საკუნაოდ გადაიქცეს და საგრძობლად გაფხვდა ქალაქის ესთეტური სახე. რადგან ესთეტურ მხარეს შევხეთ, ამ შეიძლება არ ვიზრუნო სარევის გასაწვდ ადგილზე ასეთ ვიზუალბაში, როდესაც სახეში არაა საგანგებოდ გამოყოფილი ადგილი, ახალი საცხოვრებელი უბნის დამგეგმარებელი ცალკეულბი არაა გათვალისწინონ ან საცემიგეგმა სახლების ყოველი გაფხვასათვის, ან უბნში გამოყოფილი ვიზუალბი ადგილი (როგორც ეს მოსკოვის პრაქტიკაშია მიღებული).

ამ წერილში ჩვენ შევეხეთ მხოლოდ ერთ საკითხს — საკურობე ბინის დაკვეთებისას. ნახათ, რომ გარკვეულ პრობლემთან ბინაშეშენებლობაში, ვერ კიდევ გაგვანია ნაკლოვანებები, რომლია გამოსწორება ჩვენი არქიტექტორების, სიცილობების, დაფინანსებელი და დამატეგეგმარე ორგანიზების გადასაბრლი და დღემშინეწონიანა ამოცანა.

ირაპა სიმონიძე,
პროფესორი.

ბავშვს ორი-სამი წლის ასაკიდან ამიტერესება: სად? როდის? როგორ? რატომ? რისთვის? ამ კითხვებზე პასუხს მშობელი ზოგჯერ ზეგინად აწვდის უპასუხს, ხშირად კი წინს იშველებს. საბავშვო წინს ბავშვის აღზრდისათვის დიდი დამატარ საშუალებაა. ის პატარა მეთხველს უვითარების გონებას, უფაქიზებს გრძობას, უწრთბს ხასიათს, უქმნის რწმენას, აჩვევს ოცნებას, ზრდის ფანტაზიას, აცნობს მახლობელ და შორეულ ქვეყნებს, უნერგავს სამშობლოს სიყვარულს.

საბავშვო წინს ამჟამად ბევრი იწვება. იწვება ასაკის გათვალისწინებით. წერებ მცირეწლოვანბათვის, უმცირეს სასკოლასაკის მოსწავლეობათვის. საბავშვო მწერლებში ცდილობენ მათი წინსები ბავშვებისათვის სანერტროსო, ქუთისსაწვდებულ, გრძობა-გონების გამაქმნებელი იყოს და ამავდ დროს მოზრდილებმაც სიმომენებით წაითხონ. სხვადასხვა მწერალი სხვადასხვა თემას, სხვადასხვაგვარ შემცენებით მასალას, სხვადასხვაგვარი მოცულობის წინსს, სხვადასხვაგვარ ტანის თავბობს მოზარდ ბობას.

ბავშვებს ხშირად უჭირთ დამოუკიდებელი წინსა საყაროში გზის გაგნება. მათი მეგზური ხან მასწავლებელია, ხან ბიბლიოთეკარი, მაგრამ უმეტეს შემთხვევაში — მშობელი. მცირეწლოვან მეთხველსა და საბავშვო მწერლობას შორის მშობელი უმთავალივით დას. დედაც ყველაზე უკეთ იცის, რა აიტერესებს მის შვილს, ზოგჯერ თითოთ უკობავს ლექსს, მოთხობას, ზღაპარს, არაკ და თან კომენტარაც უკეთებს: უხსნი, უხსტესს ამ თე იმ მოკლენას, აცნობს მხატვრულ სახეებს, ესუბრება ბავშვის გონებისათვის უცნობ საგნებზე.

თანმიმდევრული კითხვა, წინსების კარგად შერჩევა მოზარდს თვალწინ გადაუშლის ცხოვრებას და, ამავდ დროს, უმჯინეულად ავითარებს მის ესთეტურ გემოვნებას, სიმწეხიერის გრძობას, აკვილობობილებს, ამაღლებს ბავშვს, კარგად შერჩეული მხატვრული ლიტერატურა თანდა-

თან აღვიძებს ბავშვის სულში დაუშრეტელ, მძალე და უნაგარო ალტრისტულ გრძობებს. ჩვენ ყველას გვახსოვს როგორი სიყვარული, როგორი სიხარულით ვითხველობდით პირველ საბავშვო წინსებს. ბავშვობაში შეკობულბა წინსებმა ბევრ გამოჩენილ, ქვეყნისათვის თავდაღებულ ადამიანს შესძინა სულიერი ძალა და მხნობა ცხოვრების ქორავართან საბრძოლველად.

ქართული საბავშვო ლიტერატურის ფუძემდებელი იაკობ გოგებაშვილი წერდა: „თუ თქვენს სამშობლო ლიტერატურაში საყმეწლო გენყოფილება ცარიელია, ან სასხვა უნეობა და უმარობა ნაწარმოებია, თქვენ უნდა მოვლოდეთ, რომ თქვენს ურბას გონების მდა ამ გაგნება, აზროვნება, მსჯელობა და საუკეთესო ნაწარმოების კითხვა და შეგნება მისთვის სპორიობად არ შეიქმნება, და იგი ვეცა იმისთანა გულგრილი არსება, რომელიც ბევრით არაფრით განსხვავდება პირველბინიდან“.

ამჟამად ჩვენი საყმეწლო ლიტერატურა ღარიბი არ არის. მეცხრამეტე საუკუნეში და დღემდე შეიქმნა მდიდარი საბავშვო მწერლობა.

ბავშვებისათვის წინსის მიწოდება ასაკის გათვალისწინებით, ბავშვების ინტერესების წინსაწინ განსაზღვრას არც ისე ადვილია. უნდა იცნობდ ბავშვის მიდრეკილებებს, შენს უნდა ცხოვრობდ მისი ყოველდღიური ცხოვრებით. არსებობდა მიწოდებული წინსი ბავშვს შეიძლება საერთოდ შეუაყაროთ კითხვა.

დამოუკიდებელ კითხვას ბავშვები სკოლის ასაკში იწყებენ. პირველად უჭირთ, ვერ ღლობენ კითხვის ტექნიკას. პირველკლასელები წლის პირველ ნახევარში მხელობა იგებენ წაითხობის შინაარსს. ამიტომ ვიზბს, სეტყმბირდნ იანგაროდ ისე ჩვენ თითოთ წავუკობობ. მამამალა კითხვა მთი განუთხარებს სიტყვის, ფრზის აღქმის უნარს. იანგარდს პირველკლასელები შეგნებულად კითხობლად სკოლის სახელმძღვანელოს, ისინი უკვე აღარ ფეტრბენ, რომელიც აღიკრებულ ბგერა და შინაარსს კარგად აღიკვამენ. კითხვის ინტე-

რესი თანდათან უღრმავდებოდა და წაყოფილი შესახებ შობაქვლილებს სიხარულით უზიარებენ ერთმანეთს. შინაარსიდან იმასობრებენ დეტალებს, მაგრამ მოვლენათა შორის კავშირს ვერ ამყარებენ. ამ დროს ისევ შობილის, მასწავლებლის, მიმლოთვარის დახმარება სჭირო. სწორედ ამ პერიოდში ქირს ყველაზე მეტად საკითხავი წიგნების მიწოდება. არავითარ შემთხვევაში არ უნდა წავაკითხოთ ამ ასაკის ბავშვს ისეთი ლექსი ან მოთხრობა, რომელშიც მკურს სწავლება, დარგება საშუაროზე იქნება გამოტანილი. თუ ბავშვს მხატვრულ ნაწარმოებში პირდაპირ რჩევადარიგების დავუწვებთ, ის შეიკავრებს კითხვას, მაგრამ თუ მივაწვით მხიარულ, საინტერესო თხულებებს, შეივყარებს წიგნს, შეივყარებს კითხვას. ყველაზე კარგია, შრომელი იცნობდეს სახაველო მწერლის საუკეთესო ნიმუშებს და შერჩევით მისცეს ბავშვს წასაკითხად ესა თუ ის ნაწარმოები.

მეორე კლასიდან ბავშვები უფრო ღრმად იგებენ წაითხულის შინაარსს. ამ პერიოდში და უფრო გვიანობამდეც ბავშვების აზროვნება კონკრეტული რჩება, ჭერ კიდევ ვერ ხელებიან აზრის გადატანით მშვენილობას, ალევორიას, ივავის, არაკის, ზღაპრის შორასს, მაგრამ კარგად ითვისებენ და მისწონთ მიმზიდველი ზღაპარი, ლექსი, მოთხრობა. ზოგჯერ წიგნში თვითონ სდებენ კონკრეტულ შინაარსს, ნაწარმოების გმირებს მიაწერენ ისეთ მოქმედებას, როგორც თვითონ მისწონთ. ლტერარტუბას, საერთოდ, ემოციანაღრუდ აღიქვამენ. ამ ასაკში თავს იჩენს ინტერესთა და გემოვნებათა სხვადასხვაობა. ზოგ უყვარს კითხვა ბავშვებზე, ზოგ — ცხოველებზე, ზოგს ზღაპრები იტაცებს, ზოგს — ლექსები და ზოგს კიდევ — მოთხრობები.

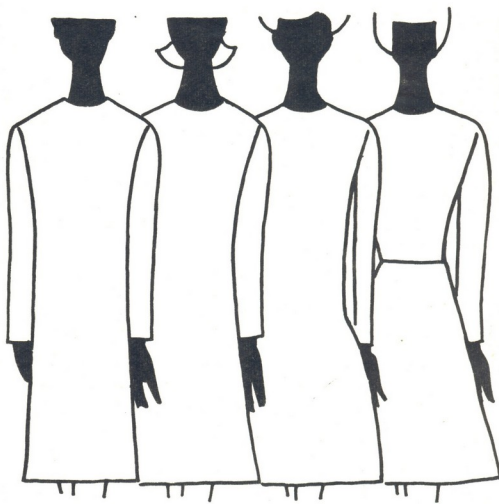
მესამე და მეოთხე კლასის მოსწავლეებს უკვე ბევრი იციან, განათლების უფრო ფართო პორიზონტი აქვთ, სხვადასხვა საგანზე მსჯელობენ, ინტერესს იჩენენ ყველაფრისადმი.

ბავშვები მეოთხე კლასში განსაკუთრებით აქტიურდებიან, სურთ ყველაფერი იცოდნენ. ისიც კარგად იციან, რომ წიგნის კითხვით შეიძლება გაიგო გაუგებარი, მიწვევდ მიწოდებულს. ისინი უკვე თხოულობენ მეცნიერულ-პოპულარულ ლიტერატურას. სურთ მეტი იცოდნენ ისტორიაში, გეოგრაფიაში, ტექნიკაში. უკეთარდობა ლოგიკური აზროვნება. თან უფრო გამოყვითლად ჩანს ბავშვის ინდივიდუალური თავისებურებანი.

შემდეგ წერილებში შევეცდებით გაიბოთ სხვადასხვა ხასიათის წიგნებზე, ვესაუბროთ საბავშვო მწერლებზე, მოგიხიბროთ, როგორც თხულებები მიაწეროთ წასაკითხად სხვადასხვა ასაკის ბავშვებს.

ლილი ბოგოზია

ამო 1966 ნელ

— რა ცვლილებები განიცადა მოდამ 1966 წელს? — ამ კითხვით შიშართა ჩვენმა კორესპონდენტმა საქართველოს მოძვლების სახლის სამხატვრო ხელმძღვანელს ლეიო ხვედელიძეს.

— განსაკუთრებით მკვეთრი ცვლილებები მოდამი წელს არ მომხდარა, — გვიპასუხა მან. — წლებიანდელი ტანსაცმელი ისეთივე სადა, მოხერხებული და დახვეწილია, როგორც გასულ წელს. კვლავ მოდამში ორი ძირითადი სილუეტი: ერთი — სწორი, თავისუფალი, სპორტული სტილისა და მეორე — ოდნავ ტანზე მომდგარი. მეორე სტილის ტანსაცმელი ორგვარი შეიძლება იყოს: 1) სწორი და 2) ბოლოში ოდნავ გაგანიერებული ქვედატანით.

სპორტული ტანსაცმელი გამიზნულია უფრო კომფორტული ტრენისთვის — სამსახურში, ქუჩაში. ტანზე მომდგარი ტანსაცმელი კი უფრო გამოსასვლელია, სტუმრად, თეატრში ან კონცერტზე წასასვლელი.

ტანზე მომდგარი ტანსაცმელი სწორი ქვედატანით უფრო ხანგრძლივად ქალებს მოუხდებათ, ბოლოში გაგანიერებულ კი ქალებშიც კი ახალგაზრდა ქალებს.

თანდათან იმეკიდრებს უფლებას მესამე სილუეტზე — ტანზე მომდგარი კაბა, ბოლოში საკომოდ ვანიერი, ზოგჯერ — კლავიცი. ამ სილუეტის დაბრუნება იმანაც გამოიწვია, რომ კვლავ შემოვიდა მოდამი ნატურალური აბრეშუმი და სხვა მსუბუქი ფაქტურის ქსოვილები.

სახელები უფრო ხშირად მიყვარებოდა, თუმცა, მაგალითად, პალტებისთვის კვლავ მოდამშია რეკლანი. მოდამშია აგრეთვე რეკლანის ახალი სახეობა — რეკლანი-სამხრები (ვაგონები). თვითონ სახელის ფორმა სწორია და ვრცელი, მაყვამდე. საყვოლებიან ყველაზე მიღებულია ინგლისური, დღენილი საყვლი, სულ სხვადასხვა ზომისა და ფორმისა. განსაკუთრებით ლამაზია, როცა საყვლი ისეა მიყვარებული.

ლი, რომ კისერს მჭიდროდ არ ებინება და უკან გადაის. მოღაშია აგრეთვე საყელო „სტოიკა“.

სწორი, ყვევლდორი ტანსაცმლისათვის დამახასიათებელია სპორტული ელემენტები — სამაჩეები, ჭიბები, კლაპანები.

წლევანდელი კაბებისათვის დამახასიათებელია მოქნილი, ელასტიური ხაზები. ნახევრად ტანზე მომდგარი სილუეტის შექმნისათვის აუცილებელია გრძელი ჩანაკერები (ვიტორკები). ეს ჩანაკერები სხვადასხვა ადგილას შეიძლება გაეთდეს, ოღონდ აუცილებლად ირიბი და გრძელი უნდა იყოს.

სახაფხულო, ტანზე მომდგარ კაბებს აწეობენ ბაფთებით, პალსტუხებით, არშიებით, ვოლანებით, რაც კაბებს ახალ, ორიგინალურ იერს აძლევს.

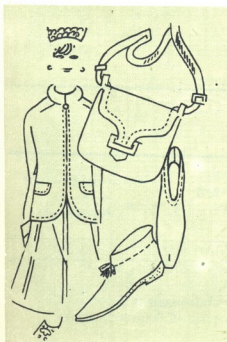
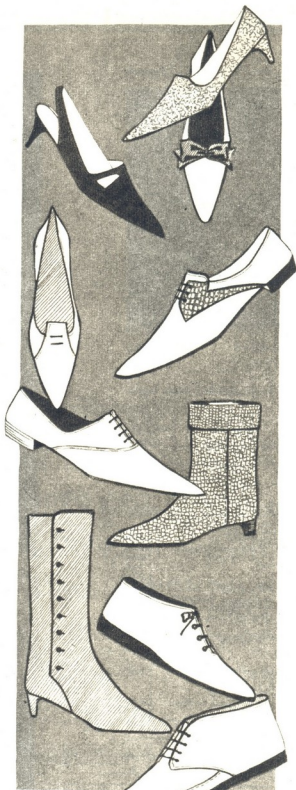
საერთოდ, ძირითადი ფორმა წელში გადაუტრეკელი კაბები. ასეთმა კაბებმა, როგორც ცნობილია, კარგახანია, ჩვენს ცხოვრებაში დამკვიდრეს უფლება და ამ რამდენიმე წლის განმავლობაში ეხამებიან მოდის ახალ-ახალ მიმართულებებს.

როგორც ხედავთ, წლევანდელი მოდა ძალიან სადაა. ამიტომაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი, თუ რით გამოავსოცხლებთ კაბას.

— სწორედ მაგის კითხვას ვაპირებდით: როგორი სამკაულები და მოსართავევია ახლა მოღაში?

— სამკაულები წელს ძალიან მუნჯად უნდა ვიზმართო — ეს განაპირობა მოდის, ასე ვთქვათ, სპორტულმა მიმართულებამ. დამოსასველები კაბების გამომწვევლად მოდელიორები წელს გვთავაზობენ ერთ სიახლეს — თვლებიან გულსაბნებს (ბროშებს).

მაგრამ კაბების და კოსტუმების გამოცოცხლების მიზნით, მოღაში შეგვიღდა ტანსაცმლის გაწყობა ნაირნაირი თამაშებით, ნაქარგებით (როგორც ძაფით, ისე მძივებით). განსაკუთრებით მოღაშია მარგა-

ლიტის იმიტაციით დაქარგული ტანსაცმელი). თუ კაბას ძაფებით ვქარგავთ, მაშინ ძაფი იმავე ფერისა და ტონის უნდა იყოს, როგორც ქსოვილია. კვლავ რჩება მოღაში პალტოების ბეწვით, ტყავითა და ზამთით გაწყობა.

რას იტვოდით ახალს ქსოვილების შესახებ?

— ზამთრისა და აღრიანი გაზაფხულის ტანსაცმლისათვის განსაკუთრებით მოღაშია სხიანი — ბუცეს, ტილოსა და ე. წ. ნაძისხის ფაქტურის ქსოვილები. დიდი ქიშის განვითარების წყალობით, ფართო გარცელება პპოვა ლავსანის, ნიტრონის ქსოვილებმა და აცეტატის აბრეშუმმა სახაფხულო კაბებისათვის ჩვენმა საფეიქრო მრე-

წევლობამ ახალი ქსოვილები გამოუშვა, რომლებიც მშვენიერად შეეხამება მოდის ახალ მიმართულებას. ეს ქსოვილებია სული ლავსანი და ტილო ლავსანი.

რომელი ფერებია მოღაში ამ სეზონში?

— ახლა ჩვენს ქალებს ფერების დიდი არჩევანი აქვთ. მოღაშია ლურჯი, ყავისფერი, ჩალისფერი, რუხი, წითელი ფერები და ამ ფერების ყველა ტონი, დაწყებული მკვეთრი ინტენსიურიდან, დამთავრებული სულ ბაცი ტონით. კიდევ უფრო გავოცელ და ნაზი ფერები — ბაცი ვარდისფერი, ზორისფერი, წლისფერი, ბაცი ისპანისფერი და ა. შ. კვლავ რჩება მოღაში ჩვენი ქალების საყვარელი ფერი — შავი.

რაც შეეხება ფერთა შეხამებას, ძალიან მოღაშია შემდეგი: ლურჯი თეთრ ფერთან. შავი თეთრთან, ყავისფერი ლურჯთან, ყავისფერი შავთან, ლურჯი მწვანესთან. ეს უკანასკნელი შეხამებანი ერთგვარი სიხელვა მოღაში და თვალისთვის ცოტა უტოა. მაგრამ ფერთა ამგვარი შერჩევას განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მივაქციოთ ფერების ტონებს.

როგორც აღრე, ახლაც მოღაშია დამითული (მოხატული) ქსოვილები, განსაკუთრებით კი გეომეტრიული და მცენარეული ორნამენტებით; თუმცა კვლავ რჩება კლასიკური დამითულობაც — წინწყლებიანი, კუმოკრული, ზოლებიანი. კიდევ ორი ახალი ნახატი ვაჩნდა ჩვენს ქსოვილებზე და განსაკუთრებით მოღაშია — თევზის ფხები და კლასიკური ხაზები.

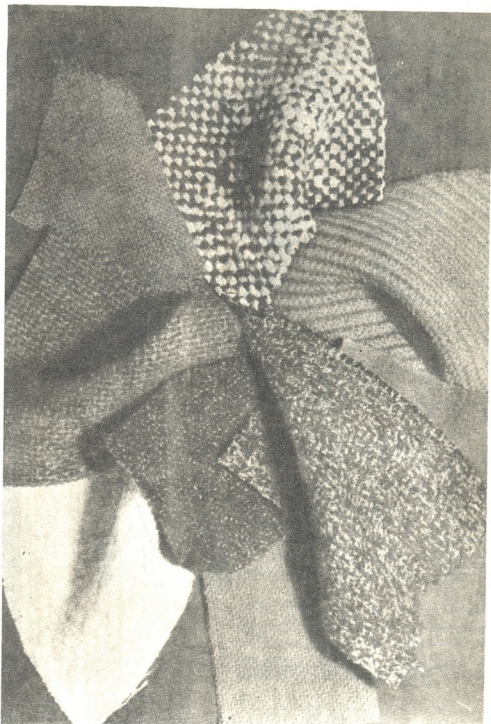
რას გვეტოვოთ ჩაცმულობის სხვა ატრიბუტების შესახებ?

— ხელჩანთები ბრტყელია ან ოთხკუთხედი, ანდა საკვირის ტიპისა — ორმაგი სახელურით. სათავბო ხელჩანთები კვლავ პატარაა, ბრტყელი და ფეხსაცმელთან შეხამებული.

ფეხსაცმელი უფრო დახერხულია, წინაბედლთან შედარებით. ცხვირი და ქუსლიც უფრო ბლავი და მსხვილი გახდა ქუსლი უშეტესად მოხდილია.

სპორტული ტიპის თბილ ტანსაცმელს უხდება უბრალო ფერადი წინდები (ჩულები). ზოგჯერ ეს წინდები სახინიც არაა. მაგრამ ფერადი წინდები უძველეს სპორტულ ფეხსაცმელთან უნდა ჩაიყვით, წერილქსლიან ფეხსაცმელთან მისი ჩაცმა კი უეგმოვნება იქნება.

ასეთია, ძირითადად, 1966 წლის მოდა, რომლის მიმართულება გასულ წელს შეუარესტში, მოღების მორიგ ყოველწლიურ კონგრესზე დადგინდა. იგი უბრალოა, სადა, მაგრამ არ ზღუდავს ფანტაზიას და ამოღია სწორედ მისი მთავარი ღირსება.

გარეკანზე—ფოტოეტიუდები ნო რ ა ა ნ თ ი ძ ი ს ა

რედაქტორი მარკა ბარათაშვილი	სარედ. კოლეგია: ნ. გურგენიძე, მ. კალანდაძე (პ. მკ. მდივანი), ზ. კვაჭაძე, თ. ლაშქარაშვილი, ვ. სირაძე, ქ. სიხარულიძე, ნ. შალუ- ტაშვილი, დ. შენგელია (მხატ. რედაქტორი), ნ. ჭავჭავაძე. ტექნოლოგი: ლ. დემურია.	ხაჭ. კვ. ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობა
-----------------------------------	--	--

რედაქციის მისამართი — სულხან-საბას ქ. № 15. ტელ. 9-98-71. ფიხ. ფორმ. რაოდ. 1,75. პირობით ფორ. რაოდ. 5,3.
ბელმოწერილია დასაბეჭდავად 31/1 66 წ., ქალაქის ზომა 60X92. ტირაჟი 71.000. შეჯ. 4397. ფე 02613. ფასი 30 კაპ.
საქ. კვ. ცენტრალური გამომცემლობის სტამბა № 1, ლენინის ქ. № 14.

ყოველწლიური საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და მხატვრულ-ლიტერატურული ეტრნალი „საქართველოს ქალი“.

Ежемесячный общественно-политический и художественно-литературный журнал «Сакართველოს კალი».
Издательство ЦК КП Грузии.

03407

ИНДЕКС 76178

